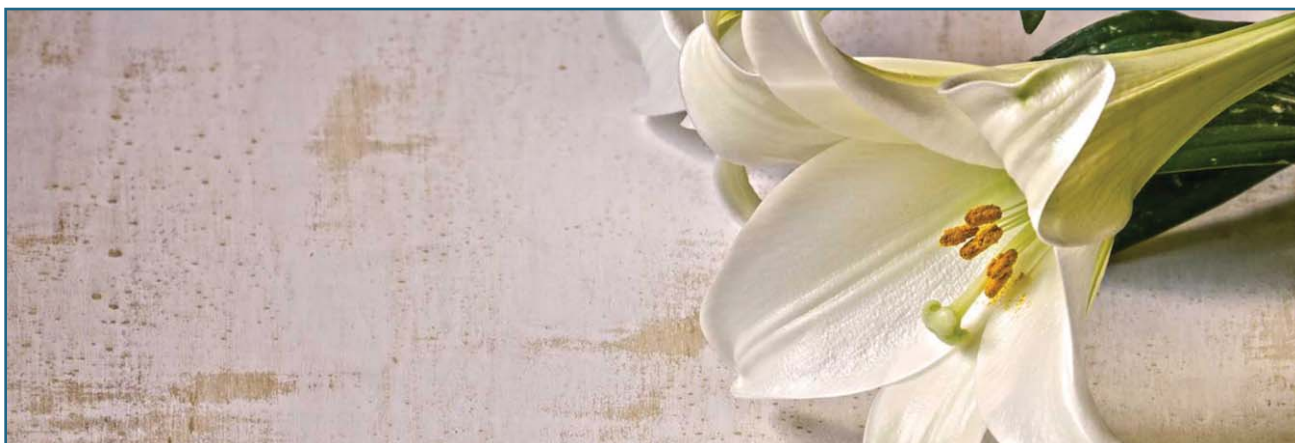




Unitárius Élet

73. évfolyam, 2019. január-június. 1. szám.



Feltámadásaink

Ünnepek körforgásaiban éljük életünket. Vallásunk örök ünnepei fémjelzik az utat, családi életünk eseményei, ünnepei foglalják keretbe boldogságunkat és keserűségünket. Boldoggá, vagy keserűvé teszi mindennapjainkat az élet gondolata, s mindannyian igyekszünk megküzdeni a szélmalmainkkal. Akarunk jobbak lenni, mint amik vagyunk. Igyekszünk nagyobbak lenni, mint elődeink. Büszkének lenni gyermekeinkre, unokáinkra, társunkra, vágyálmokat kergetni és békésnek lenni...

Mondd drága Szülóm, Testvérem, Társam, Gyermekeim, Barátom, a vagyont, melyet magamnak és nektek gyűjtök, kifizeti majd, az elszalasztott időt. Lesz, és van célja annak, hogy egymás mellett élve, vonalat húzok az enyém és a tied között? Visszapörgethetem majd az idő kerekét, ha a gondolataimba és problémáimba merülve elszalasztom a kicsinek tűnő, de lényeges pillanatokat? Lehettem valahol a terhet, melyet cipelni nem akarok,

melyet mások raktak a vállaimra? Mondhatom azt, hogy ez én vagyok és nem róttok meg érte? Lehetek az, aki vagyok, csak úgy, büntetlenül? Kizárhatom a bántó és sértő megjegyzéseket, melyeknek semmi köze hozzám? Abba hagyhatom a menekülést és elkezdhetem a felfedezést?

Nap, mint nap találkozom emberekkel, akik nem mernek önmaguk lenni. Akik más elvárásainak, álmainak igyeksenek megfelelni és közben belebuknak a próbálkozásba. Akik olyan életben élnek, mely idegen tőlük. Akik olyan kérdésekre keresik a választ, melyek nem érdeklik őket. Életek napjai teltek és telnek el a mások szolgálatában, s nem marad idő, vagy félelemmel tölt el saját céljaink felfedezése... Telnek múlnak az esztendő, és időnkét helytelenül használva, átsuhanunk az életen. Aki bátor, lép és cselekszik, azt csodálattal vegyes irigykedéssel szemléljük, s titkon mi magunk is kiállnánk önmagunkért. Talán a világ hibás mindazért, hogy léleekben félszegek lettünk. Talán a társadalmi elvárások követelik meg tőlünk, hogy egy fél centire se lógjunk ki a többiek közül. Talán

nem vagyunk elég okosak, ügyesek, fürgék, fondorlatosak, mint amilyenek szeretnénk... de ha nem próbáljuk meg?

Az ideai böjt sok kérdést felvetett bennem. Lelkészként talán még inkább az ünnepek körforgásaiban élek. Az idén megkérdeztem magamtól, hogy mi nekem a feltámadás. Hogyan lehet tovább éltetni mindazt, ami meghalt, avagy haldoklik. Hogyan lehetek mindig megújuló, ha nincs akinek. nincs aminek, ha körülöttem mindenki csak a „*miért nem lehetséges*” érveit fejtegeti. Aztán rájöttem egy csendes órában, a tavaszi napfényben gyönyörködve a templom padjaiban. A válasz olyan kézenfekvő, olyan tiszta és egyszerű... **HITTEL!** Azzal a hittel, ami minden bennünk lejátszódó nehézségen, drámán átsegít. Ami a bizonytalanságban is bizonyos. Ami az instabilból stabilit varázsol. Ami felállít, ha a térdünk összerogyott. Ami felemel, ha mélybe zuhantunk, ami megtalál, ha elvesztünk, ami feltámaszt, ha kicsit meghalnánk...

Szabó Csengele

Imádság



Örökkévaló Atyánk! A világ, mely körül vesz bennünket csodálatos, s bár tündököl és hívogat meg is rémít bennünket. A hangok, a képek, melyeket hallunk és látunk, hírek, történetek, események, félelmet ébresztenek bennünk, anélkül, hogy tudatában lennénk az okainak. Mindennapi örömeink és kedves pillanataink a feledés homályába vesznek. Hatalmas Isten! Itt állunk ma előtted, egy ébredező hajnalon és azt kérjük Tőled, hogy segíts nekünk felülkerekedni az előttünk álló akadályok felett. Hogy azok az érzések, melyek bennünk kavarnak, tisztánlátást eredményezzenek. Talán minden nappal újra kezdetünk, folytathatunk, befejezhetünk olyan álmokat, terveket, vágyakat, melyeket régóta szövögetünk.

Reményekkel, talányokkal vesszük körül magunkat... olykor azonban meglepedezünk kilépni ebből az álomterv világából... bekucorodunk lényünk legmélyebb zugai-

ba és onnal, megfelelő távolságból szemléljük a körülötünk elterülő világot.

Kérdésekkel, harcokkal, ellenségeskedéssel vesszük körül magunkat... örökös körforgásban, csak hangos szó, szitok, hagyja el ajkunkat, a gondolataink negatívak, cselekedeteink nem tükrözik az értelmet...

Emberekkel, társakkal, gyermekekkel, családdal vesszük körül magunkat, s mégis egyedül magányban élünk. Gondoskodunk, felszínesen egymásról önmagunkról, de igazi lendület, élet nincs mindennapjainkban.

Annyi mindennel körül vesszük magunkat, beépítjük, megtervezük az életet, s e tervek közben elfelejtjük élni az életünket! Isten! Hatalmasságnak, Örökkévalóságnak Istene. Te ki költöd a napot és újtárra indítod a csillagokat, segíts embergyermekeidnek megtalálni a mosolyt a fájdalom mögött, megállítani a rohanó időt, egy lélegzetvételtre, átölelni a rég nem látottat, értékelni szeretteinket, munkatársainkat, észrevenni a hibákat és akaratot ébreszteni azok helyrehozására. Életet adtál nekünk, Hatalmasság! Mi aprók vagyunk, s mégis képesek a hatalmasok játszmáit játszani. Segíts felnőni nekünk, hogy ne csak álmainkban, hanem a valóságban is Embernek nevezhessenek. Ámen.

Szabó Csengele

„Most már nem úgy, mint rabszolgát, hanem szeretett testvéredet...”

„Egy ember lement Jeruzsálemből Jerikóba. Rablók kezére került, azok kifosztották, véresre verték és félholtan otthagyták.” (Lk 10, 30)



Kedves Atyámfiai, szeretett Testvéreim! Hiterősítő istentiszteletünk alkalmával arra a kérdésre keresem a választ, hogy kit is kell szeretnünk hátralevő életünk folyamán. Egy törvénytudó ember lépett Jézushoz, és megkérdezte, hogy, mit kell tennie az örökélet elnyerése érdekében!? Majd, hogy ki az ő felebarátja. Válaszként született az irgalmas samaritánusról szóló példázat.

„Homályban ültem, hangulattalan, /nagy seb-bilincscsel - bénán, mint a rab, / vártam, mikor lop sugarat reám / egy könyörülő, keskeny ég-darab.” (Áprily Lajos)

Először a pórul járt emberre figyelek, akiről annyit tudok csupán, hogy Jerikóba tartott, amikor meglepetésszerűen megtámadták a rablók, megverték, kifosztották, s majdnem élettelen állapotban otthagyták az út szélén. Miért is készült Jerikóba a példázatbeli emberünk? Tegyük fel, hogy gyermekeihez, rokonaihoz, barátjához indult. A rablók nemcsak elszedték ajándékait, melyekkel meglepetést kívánt szerezni kedveseinek, hanem félholtra verték és abban a reményben hagyták magára, hogy nem éli túl a bántalmazást. Tehát még életben volt és ennek ellenére magára hagyták. Vajon milyen érzések keringtek ennek az embernek a szívében, milyen gondolatok fogalmazódtak meg benne elhagyatottságában, halálhoz közeli fájdalmában?

További két személyt ismerünk meg, akik papi szolgálatot végeztek. Ők jól ismerték a törvényt, melynek egyetlen paragrafusa elegendő volt ahhoz, hogy segítsenek a bajba jutott emberen. Ugyanígy, arra is volt magyarázatuk, ha netán felismerték a félholtan fekvő emberben a samariabelit, hogy messze ívben elkerüljék őt. Ők a törvénynek ahhoz az előírásához tartották magukat, hogy először zsidó a felebarátjuk, majd az, aki megtartja a mózesi törvényt.

A következő mondanivaló a samaritánusra, a zsidók által megvetett emberre hívja fel figyelmünket. Véletlenül vezetett arra az útja, ahol az események

megtörténtek. Ápolni kezdte a félholt embert, s mellette maradt másnap reggelig, amikor úgy távozott a vendéglátó házából, hogy hátra hagyott két dénárt a beteg gondozására, majd megígérte, hogy visszajövet megadja azt a pénzt is, mit rákölt majd a vendéglátós.

Arról is beszélgethetünk, hogy miként érzik magukat a rablók, van-e lelkiismeret furdalása a papnak, vagy a lévítának, szerencsével járt-e a szamaritánus azon az úton ahová igyekezett, költött-e még pénzt a megvert ember gyógyítására a vendégfogadás, s nem utolsó sorban, hogy megépülése után miként viszonyult a megvert ember a samariaibeli jótévőjéhez? Persze még más kérdések is felmerülhetnek.

Kedves Testvéreim! Sokkal több üzenete van tehát a példázatnak annál, hogy belesűrítsem egyetlen beszédbe. Van néhány tanítás, gondolat, melyek elmaradhatatlanul előtörtek a példabeszéd kibontása rendjén. Először a célja felé tartó ember esete indított elmélkedésre, hiszen szinte esztendőről-esztendőre meglátogattak szüleink, akik súlyos csomagokkal, ajándékokkal jöttek hozzánk. Elszomorít még a gondolat is, ha elvették volna tőlük féltve őrzött táskájukat, pénzüket, s Isten őrizze megverték volna őket. Sokszor kifosztanak jóhiszemű embereket, esetenként megverik, megölik őket. Fohász-kodjunk Istenhez, hogy őrizzen meg mindenkit a rablók kezétől, bántalmazásától.

Súlyos a pap és a lévita, vagy a magam fajta ember elkerülő közömbössége, de ne essünk tévedésbe, hogy másoknak nem szól a jézusi tanítás. A példázat két olyan embert említ, akik jól tudták, hogy ki a zsidó felebarátja, akik éppen Isten dolgaival foglalatostkodtak. Hangsúlyossá válik bármelyikünk számára a tanítás, hiszen mindnyájunkkal előfordult már, hogy elmentünk földre esett ember mellett. A kérdés az, hogy segítünk-e a bajba jutott emberen? Készek vagyunk-e akár időt és anyagi áldozatot vállalni és hozni azért, hogy bebizonyítsuk emberbaráti hozzáállásunkat?

Jó példának tartom azt az állapotot, ami egy nagy bevásárló központban, vagy akár a piacon történik. Az embereket látjuk, akik egymásba ütközve vásárolnak. Figyelem az emberek arcát, s közben nem feledkezem el sajátomról sem. A legtöbb ember borús arccal, elmélyedt gondolatokkal ütközött a tömegbe, s nem ritkán látható a felháborodás jele, mert szűkös a pénz, magasak az árak, tolakodóak az emberek, cseppet sem kedvesek a kiszolgálók stb. Néhány szemtelen koldus jelenléte csak tetőzi a kellemetlenséget. Az élet nehézségei miatt elesett embertársaink, akiket nemcsak a sors üldöz, a társadalom szorít útszélre, hanem gyakran esnek bántalmazások áldozataivá is – valahogy félrehúzódottnak várokozni némi örömmel. Képzeljétek el Atyámfiai, hogy a látható emberáradat minden egyes tagja felebarátunk. Felkészültünk-e arra, hogy tiszta szeretettel vegyük körül őket és nehézségeink között is segítsük elesettségükben őket?

Mindenki tisztában van pl. azzal, hogy milyen ajándékkal képes megörvendeztetni övéit. Azt is tudjuk, hogy szűkebb és tágabb szereteteinkhez milyen érzések kötnek, s milyenek határozzák meg együttlétünket. Lassan fel kell készülnünk felebarátjaink szeretetére is. Nehéz, de nem válogathatjuk meg a személyeket, s nem csak azokat kell szeretnünk, akik távol vannak tőlünk, hanem azokat is, akik bosszantanak, akik irástudó módjára próbára tesznek, akik bántanak, sőt megvernek; azokat is, akik félre fordított fejjel mennek el szerencsétlenségeink mellett. Jézus számunkra is feltette, naponként felteszi a kérdést: *Ki a te felebarátod?* Mi történne abban az esetben, ha csak azok lennének felebarátjaink, akiken segítettünk, amikor bajban voltak. Sokan, vagy kevesen lennének-e ők? Nem igazolás, hogy rajtunk sem segített senki, amikor nehézségben voltunk. Nem gyógyított, nem kötözte be sebeinket, senki nem adott pénzt. Lássuk meg bajba jutott embertársaink életét, akiket magukra hagytak. Akik tehetetlenül várnak ránk, azokra, akiket folyamatosan vernek. A szamaritánust mindenki megvetette, kiközösítette, lenézte, s ennek ellenére mégis emberségesen viselkedett.

Végül egy idézet: „Ez (.../ó) a kor a zűrzavar kora. Nem tudjuk, miben hihetünk. És mindnyájan kutatunk valami után (...), ami valahogy összefügg az emberi méltósággal (...), ami a jósághoz és a könyörületességhez tartozik, hogy szerethessük a szegény, szerencsétlen emberiséget. És nem azért, amilyené egyszer majd lennie kell, hanem egyszerűen azért, amilyen. És mi mind, az egész világ, mind, akik ezt akarjuk, úgy össze vagyunk zavarodva. A zűrzavar kora (...) És ma már kezdem azt hinni, hogy az utolsó száz esztendőben túlságosan is az eszünkre bíztuk magunkat, és túl kevés a szívünk. Annyit használtuk a logika méterrúdját, hogy közben elfelejtettük, hogy a szeretet anyaga megmérhetetlen.” (Eric Knight)

Záró gondolatként a két dénár utalok. Nem sok pénz, de megnövelte értékét a hozzácsatolt gondoskodás. Semmi mást nem kell tennünk, csak segítenünk ott, ahol szükségét látunk és csak annyival, amivel mi sem rövidülünk meg. Adja a mindenható Isten, hogy gyakorló szeretet társuljon az egymás iránt mutatott könyörületességünkhöz. Most, és életünk minden pillanatában. Ámen.

Pap Gy. László



Eszményi győzelem

„Én azért jöttem, hogy életük legyen” (Jn 10,10)



Keresztény Testvéreim! Minden ünnepnek van lélektana, története, filozófiája. A húsvétnak is, mely a keresztény világ legnagyobb ünnepe. Mi avatta azzá? Erről hallgassatok meg és fogadjátok szeretettel szívetekbe az ünnepre hangoló beszédemet.

A nagyhéten sor kerül a testi böjtökre, a lelki számvetésre és úrvacsorára készülésre. Szeretettel üdvözlöm, hogy ilyen sokan veszünk részt ezen az úrvacsorára felkészítő lelki alkalmon. Mit is keresünk, miért-kiért éreztük szükségét annak, hogy a sokféle gyorsabban hasznot hízó tevékenységek között a lelki épülésre fordítottuk ilyen sokan időnket és figyelmünket? Egyéni tapasztalatainkon, vágyainkon és szükségleteinken túl, most a kereszténység nagyobb környezetébe, spirituális kontextusában igyekszem illeszteni a mai lelki közösségünket.

Húsvét lényegét úgy foglalhatnám össze: az élet győzelme a halál felett. A feltámadás ünnepeként tartjuk számon, így ismeri mindenki. Aki hívő, az egyházi ünnepként ünnepli és hiszi tanítását, de aki egyházon kívülinek vallja magát az is ünnepel és hisz. A történet ismert: az isteni áldozat, az önként vállalt kereszthalál, Jézus Krisztus megfeszítése és harmadnapon történő feltámadása. Húsvét az átkeretezés ünnepe, a tanítványok nyitottsága arra, hogy a reményt vesztett gyászból újjászületve, ismét képesek legyenek a reménység hitét legyenek észrevenni és hirdetni! Már itt is kapcsolódhatunk a történehez, mert tudjuk, hogy sokszor van arra szükségünk, hogy ugyanabban a történetben, ugyanabban a narratívában megtaláljuk a reménységet a kétségbeesésen és félelmen túl!

Húsvét megünneplésében mindannyian testvérek vagyunk. A kereszténységben belül a felekezetek többféle módon értelmezték húsvét teológiáját, de az ünneplés maga sok átfedést mutat az egyes vallásokat illetően. A zsidó liturgikus évnek is egyik nagy ünnepe a húsvét – a pészah –, a kovásztalan kenyér ünnepe, amely a korai kalászosok érésével függött össze, de húsvétkor ünneplik meg a zsidó nép Egyiptomból való kiszabadulását is. Akkor a menekülés hirtelensége miatt nem jutott idő arra, hogy a kovász megkeljen, erre is emlékeztet az ünnepi szokás. A keresztények új tartalommal töltötték meg a húsvéti ünnepet, Krisztus feltámadásával. Mi unitáriusok azt tanítjuk, hogy Jézus testi halála nem akadályozta meg, (hanem inkább segítette) eszméi győzelmét!

Vallásórán sokszor megkérdezik tőlem, miért nem lehet egyetlen vasárnapot kinevezni húsvétnak, menyire egyszerűbb lenne programokat szervezni, ha nem változna folyton az ünnep időpontja. Lássuk, miért is alakult ki így a hagyomány húsvétot illetően!

A zsidók a tavaszi napéjegyenlőség napján tartották az ünnepet – március 21-én. A keresztények egy része követte ezt a szokást. Ily módon eltérések alakultak ki a húsvét megünneplésének időpontja körül, ez a keresztények között szakadáshoz is vezetett. A húsvét időpontjának vitáját a niceai zsinaton (325) zárták le, amely előírta, hogy a húsvétot egyöntetűen vasárnap kell ünnepelni, és ez a vasárnap a tavaszi napéjegyenlőséget követő holdtölte utáni első vasárnapon legyen. A niceai zsinat határozata szerinti ünneplés csak a 8. század végén lett általános. A nyugati és keleti keresztény világ ünneplése azonban az ünnep időpontjában ma is eltér, mert a kétféle naptár szerint nem azonos időpontban van az a bizonyos vasárnap.

A negyedik századtól kezdve általános szokás, hogy húsvét ünnepére 40 napos böjttel készülnek, mivel az evangélium leírása szerint Jézus is 40 napig böjtölt a pusztában. Ez a nagyböjt, amelynek első napja hamvazószerda. Az ókeresztény korban a bűnözők bűnbánatot tartottak, és hamut szórtak a fejükre, de a templomba nem léphettek be, csak nagycsütörtökön, amikor megkapták a nyilvános feloldozást. A kilencedik században már nemcsak a nyilvános vezeklők, hanem a többi hívő is ezt tette. Milyen nagyszerű alkalom szembenézni és meghaladni eddigi tetteinket! Hiszen elengedni is csak azt lehet, amit már egyszer megragadtunk, egyházi szóhasználattal csak a bűnbánatot követi a feloldozás.

A nagyböjt legfontosabb időszaka a húsvét előtti hét, a nagyhét, amelynek első vasárnapja a virágvasárnap, a pálmák vasárnapja. Szentelt pálmaággal, barkával, virággal körmenetet tartanak Jézus jeruzsálemi bevonulásának emlékére. Nagycsütörtökön emlékeznek meg az utolsó vacsoráról, nagypéntek Krisztus szenvedésének és a halálára történő emlékezésnek az ünnepe, nagyszombat pedig a húsvéti örömnep kezdete. Protestáns vidéken nagyhéten szokás a böjt és az ehhez kapcsolódó számvetés, készülődés. Ehhez kapcsolódik húsvét vasárnapjának a liturgiája, melyben központi elem az úrvacsora szertartása. A húsvétot követő 50 nap a húsvéti idő, ami pünkösdig tart és kiemelkedő ünnepe az áldozócsütörtök, valamint pünkösd. Áldozócsütörtökön emlékezünk az első tanítványok bátorságára (más felekezetek Jézus mennybemenetelére), ilyenkor hagyományosan konfirmálásra is sor kerül és tíz nappal utána van pünkösd, a szentlélek kitöltésének és a keresztény egyház megalakulásának ünnepe.

Kedves Testvéreim, áldott húsvéti ünnepünket évszázadok óta ünnepeljük és minden alkalommal új és új perspektívába kerül a lelki és a spirituális tartalom mely megmutatja nekünk azt, hogy hogyan gondolozza, vigyázza, szereti Isten a teremtett világát és benne minket is. Ünneplőbe öltöztetett test és lélek vagyunk most, testvérem! Ma, hogyha számot vetettünk az elmúlt idő minden megvalósításával sokkal fontosabb az, hogyan tudjuk belátni és megfogalmazni a lelki tartalmakat, amelyek az anyagi világon túl mutatkoznak meg nekünk. A mostani böjtben sokféle alkalmunk volt erre. Remélem mindannyian éltünk is ennek a lehetőségével, mert Jézus kései tanítványaiként és követőiként nekünk is kötelező részünk van az ő áldozatvállalásából. És az

áldozatvállalások rendjén meglátjuk a valóságot a maga teljességében, az élet nagy tragédiáin túl, az igazságtalanságokon túl mindig feltárul az isteni kegyelem és gondviselés. Egy történetet hoztam ezzel kapcsolatban, egy indiai mesét, melynek címe Vizen járni.

A tanítvány hite a mester csodatévő erejében sziklaszilárd volt. Ha a gurunak csak nevét ejtette ki, már úgy tudott a vizeken járni, mint akár a szilárd talajon. Meghallotta ezt a guru, s azt gondolta: Hogyan? Már pusztá nevem is csodát tesz? Milyen nagy és csodálatos lehetek akkor én magam! Másnap maga is megkísérelte, hogy száraz lábbal átjusson a folyón. Közben így suttozott: Én! Én! Én! De alig érintette lába a vizet, elmerült és megfulladt. A hit csodát tesz – de az önimádat halál.

Húsvéti örömnepünk éppen erről szól, hogyan irányítsuk figyelmünket a nagyobb, a lényegesebb, a fontosabb felé, a nagypénteki halál kétségbeesésében átélte teret nyit hátunk szívünkben a húsvét örömének. Balassi Bálint így könyörgött költeményében: *„Adj már csendességet, lelki békességet, mennybéli Úr, / Bujdosó elmémet, ódd bítul szívemet, kit sok kín fúr. / Sok ideje immár, hogy lelkem szomjan vár mentségére, / Őrizd, ne hagyd, ébreszd, haragod ne gerjeszd vesztségére. / Nem kicsiny munkával: Fiad halálával váltottál meg, / Kinek érdeméért most is szükségemet teljesítsd meg. / Irgalmad nagysága, nem vétkem rótsága feljebb való, / Irgalmad végtelen, de bűnöm éktelen s romlást valló. / Jó voltod változást, gazdagságod fogyást érezhet-e? / Ki engem, szolgálodat, mint régen sokakat ébreszthet-e? / Nem kell kételkednem. Sőt: jót reménylenem igéd szerint! / Megadod kedvesen, mit ígérsz kegyesen, hitem szerint. / Nyisd fel hát karodnak, szentséges markodnak áldott zárját, / Add meg életemnek, nyomorult fejemnek letört szárnyát. / Repülvén áldjalak, élvén imádjalak vétek nélkül, / Kit jól gyakorolván, haljak megnyugodván, bú s kín nélkül.”* (Unitárius Énekeskönyv 118. ének)

Az idei húsvétnek is meg van a felismerése és az ünnepi hangulata. Az idők folyamán sokat változott az ünneplés, mindenki önmaga dönthet, miként tartja, hogyan éli meg. Az egykor szigorú böjt már egyházi körökben sem alapkövetelmény – a nagypéntek kivételével –, bár sokan kifejezetten hasznosnak tartják egészségügyi szempontból a böjtölést. A magyar ember számára hagyományosan az ünnep betetőzése az asztalra kerülő sok finom étel. Húsvétkor a bárány, a sonka, mely Jézus áldozatát idézi, s a tojás a megszokott, mely az élet, a jövő, a remény jelképe. A locsolkodás sem valamiféle kitalált vigasság, keresztény értelmezésben – egyrészt Jézus halálához kapcsolódó szertartás, másrészt pedig a húsvétkor annak idején tömegesen keresztelkedők emlékének őrzése. A húsvét mindig igazi spirituális ünnep, noha mára kissé humanizálódott a vendéglátással, ajándékozással. De igazi lényegére, tartalmára csakis az ad választ, ha megértjük az áldozat, a szeretet, az egymásért vállalt felelősség, a megbocsátás húsvéti üzenetét. Ez az üzenet ad választ a kérdésekre, hogy miért és hogyan tartsuk a húsvétot, melynek ünnepeink sorában egyedülálló értéke van, amit tisztelnünk és becsülnünk kell modern világunkban is.

Bartha Mária Zsuzsánna

Jókai Anna

Ima – Virágvasárnap alkonyán

Istenem.

Az az alkony.

A földbe döngölt örökzöldek.

A már üres úton horpadt pléhdobozok zörögnek.

Hasadt nejlonzacskók a bokrokon fennakadva.

Köpésbe ragadt csikkek a taposott fűben.

Istenem.

Ez a piszkos alkony

a hamis csillogású nappal után -

Mert semmi sem volt a híg fényben valódi:

sem a csődület, sem az ujjongás,

sem az integető palmaágak

sem a fejhargon intonált hozsanna.

Egy álságos jelenet mozgatott bábjai voltunk.

Nem itt dőlt el a sorsunk.

Istenem.

Alkony van.

Kivérzett eufória.

A tömeg berekedt.

Vedel, zabál:

vacsorál.

a Tévé elé ül.

Új üvöltésre készül.

A “feszítsd meg” élvezetesebb.

A kereszthalál érdekesebb.

Istenem.

A nagypéntek a valóság.

Nem csap be engem.

A virágvasárnap illúzióját

engedd elfelednem.

Juhász Gyula

Az utolsó vacsora

János a Mester nagy szíven pihen,

E tiszta szíven, e csöndes szíven

pihen, de lelke a holnapra gondol,

S fiatal arca felhős lesz a gondtól.

Mély hallgatás virraszt az asztalon.

Az olajfák felől a fuvalom

Hűsen, szomorún a szobába téved,

Be fáj ma a szél, az éj és az élet!

Tamás révedve néz a mécsvilágra,

Péter zokog, és árvább, mint az árva,

Júdás se szól, csak apró szeme villan,

Remegve érzi: az ő órája itt van!

Csak egy nyugodt. Nagy, sötétkék szemében

Mély tengerek derűs békéje él benn.

Az ajka asztali áldást rebeg,

S megszegi az utolsó kenyeret!

Emlékezés az unitáriusok első budapesti istentiszteletére

150 évvel ezelőtt került sor az első nyilvános budapesti unitárius istentiszteletre. Ez alkalmából 2019. június 10-én, hétfőn 11 órakor úrvacsorával egybekötött istentiszteletre és megemlékezésre került sor. Az ünnepi esemény megszervezését a Magyar Unitárius Egyház Magyarországi Egyházkerülete és a három budapesti gyülekezet közösen vállalta, úrvacsorai szent jegyeket, a kenyeret és a bort, a három budapesti gyülekezet közösen biztosította.

Az ünnepi istentiszteleten a szolgálatvégzők Kászoni-Kövendi József püspöki helynök, dr. Szent-Iványi Ilona, Léta Sándor és dr. Czire Szabolcs gyülekezeti lelkészek voltak.

Az ezt követő ünnepi megemlékezésen Elekes Botond főgondnok úr mondott köszöntő szavakat.

A köszöntő elhangzása után dr. Retkes Attila előadása következett „Magán jellemű társaság...” – Unitárius szórvány a kiegyezés utáni Pest-Budán címmel, majd dr. Kertész Botond történész, az Evangélikus Országos Gyűjtemény tudományos főmunkatársa előadását hallgathattuk meg A harmadik testvér? Evangélikusok és reformátusok az unitáriusokról címmel. Mindkét előadás rendkívül magas színvonalú és élvezetes volt, amelyek komoly kutatói munkáról tanúskodtak.

Az előadásokat követően a Budapesti Unitárius Kamarakórus zsoltárfeldolgozásokat énekelt, majd a rendezvény szeretetvendégséggel zárult.

Ez úton is köszönjük az előadóknak ismeretanyaguk átadását, és mindenkinek a jelenlétét ezen a felemelő eseményen! (Kavecckiné dr. Farkas Katalin)



Kászoni-Kövendi József és dr. Szent-Iványi Ilona szolgálata



Úrvacsoravétel az ünnepi istentiszteleten

„Magán jellemű társaság...” – Unitárius szórvány a kiegyezés utáni Pest-Budán¹

A radikális reformátor és egyházalapító püspök, Dávid Ferenc halála (1579) után néhány évvel az unitárius vallás már nemcsak Erdélyben, hanem a mai Magyarország területén (főként az Alföldön és a Dél-Dunántúlon) is jelentős mértékben elterjedt. Az 1580-as évek közepére a magyarországi unitáriusok 62 egyházközséget, s ezáltal önálló püspökséget alkottak.²

1600 után, a kibontakozó ellenreformáció szorításában azonban az unitarizmus fokozatosan teret veszített: a sárból és vesszőből készült, zsindellyel fedett, egyszerű templomokat lerombolták, az egyházközségi iratokat megsemmisítették.

Pécsett, a Mindenszentek templomában³ egészen 1664-ig rendszeresen tartottak unitárius istentiszteletet: ennek a közösségnek volt

lelkésze Szabó Saltorius János, aki-ről feljegyezték, hogy kiválóan beszélt latinul, görögül, héberül, és 1608-ban lemásolta a Pécsi disputát.⁴ A 18. századból egyetlen magyarországi unitárius lelkész neve maradt fenn: Járdánházi Sámuelé (1725–1790), aki a Baranya megyei Harkányban és Drávapiskin szolgált; antitrinitárius nézetei miatt hat év börtönbüntetésre ítélték.⁵

Az unitárius hitelvek és eszme-rendszer szabad magyarországi terjesztését végül az 1848. évi XX. törvény tette lehetővé, amely az addig bevett vallások egyenlősége mellett határozott, továbbá engedélyezte a görögkeleti vallásra való áttérést, és megállapította: „*az unitária vallás törvényes bevett vallásnak nyilvánítatik.*”⁶ A szabadságharc bukása után az 1848. évi XX. törvényt hatályon kívül helyezték, s rendelkezéseit csak a kiegyezés után született, 1868. évi LIII. törvény⁷ állította helyre.

Az unitáriusok megjelenése Pest-Budán (1868/69)

Az 1840 és 1905 közötti időszakban Pest-Buda (majd az 1873-ban létrejött egységes főváros, Budapest) vallási életét öt új keresztény kisegyház gazdagította. A gyorsan fejlődő, szekularizálódó nagyvárosban először a nazarénusok jelentek meg, majd a baptisták, az unitáriusok, az adventisták és a metodisták következtek. Khaled A. László metodista szuperintendens megállapítása szerint a racionalizmus és a liberalizmus hatása alá került 19. századi Budapesten „*a kisegyházi evangéliumi munka a vallásosság besűkülése közepette a vallásosság elmélyülését és kiterjedését hozta.*”⁸

A svájci vallásújító lelkész, Samuel Heinrich Frölich által alapított Krisztusban Hívó Nazarénusok Gyülekezetének tanításai 1840-ben két, Németországból és Svájcból hazatért iparoslegény, Denkel János és Kropacsik János révén jutottak el Pest-Budára, majd Hencsey Lajos kovácsmester lett a közösség vezetője. A hivatalos elismerésért – eredményes missziós munkájuk ellenére – évszázados küzdelmet kellett vívniuk.⁹ Először 1876-ban nyújtották be a vallás- és közoktatási tárcához hiteli és szervezeti szabályzatgyűjteményüket, amit azonban érdemi tárgyalás nélkül elutasítottak. Az Országgyűlésben Irányi Dániel¹⁰ volt a nazarénusok fő támogatója, aki szinte minden évben – általában a költségvetés vitájakor – szóba hozta a kisegyház rendezetlen helyzetét: az 1895. évi vallásügyi törvény¹¹ elfogadásáig ugyanis a nazarénusoknak

– mivel csak egyházi anyakönyvezés működött – kereszteleési, esketési és temetési szertartásaik bejelentése, dokumentálása is gondot okozott. A sokak által szektának tartott felekezet történetét, vallási-közösségi szokásait Eötvös Károly riportsorozata¹² is megörökítette. A Krisztusban Hívó Nazarénusok Gyülekezetének állami elismerésére még évtizedekig nem került sor.

Az Angliából indult újkori baptizmus 1846-ban jelent meg Magyarországon, Rottmayer János asztalosmester közvetítésével, aki korábban tagja volt a kontinentális Európa egyetlen baptista (hamburgi) gyülekezetének. A szabadságharc bukása után a pest-budai gyülekezet meggyengült, sőt teljesen felbomlott. Az újkori magyarországi baptista misszió kezdetét ezért – az ugyancsak Hamburgból érkező – Meyer Henrik nevéhez kötik az egyháztörténészek, aki 1873 tavaszán kezdett tanítani, s több gyülekezetet alapított.¹³ A baptisták több mint fél évszázadon át küzdöttek az állami elismerésért – ezt végül 1905. november 2-án a vallás- és közoktatásügyi miniszter rendelete tette lehetővé.¹⁴

Az 1895. évi törvény által meghatározott – a kisegyházakkal szemben a korábbinál lényegesen megenedőbb – jogszabályi környezetben szinte egyszerre jelent meg Magyarországon az amerikai adventista és a bécsi közvetítéssel érkező metodista misszió. A felnőttkeresztység tanításában a nazarénusokkal és a baptistákkal megegyező adventisták első budapesti lelkésze John Friedrich Huenegardt¹⁵ volt, aki németajkú vallásos közösségben született a Volga mentén, majd szüleiivel kivándorolt az Egyesült Államokba, ahol csatlakozott az adventista egyházhoz. Fiatal lelkészként megbízást kapott a közép-európai adventista misszió vezetésére, s így érkezett 1898-ban Budapestre. Az első világháború végére Magyarországon az adventisták száma meghaladta a 2000 főt – igaz, a legtöbb csoport Erdélyben és a Felvidéken működött, budapesti jelenlétük marginális maradt. A Hetednap Adventista Egyház hivatalos elismerésére 1941-ig nem került sor; a gyülekeze-

tek általában egyesületi formában működtek, az Igazságügyi Minisztérium, illetve a helyi önkormányzat felé bejelentési kötelezettséggel tartoztak.¹⁶

A magyarországi metodista missziós munka kezdetét 1898-ra datálhatjuk, amikor Robert Möller bécsi lelképásztor az ország különböző pontjain prédikált, majd Bács-Bodrog vármegyében három önálló gyülekezet (Szenttamás, Újvidék, Verbász) alakult.¹⁷ Az első években Magyarország a bécsi metodista gyülekezet „*kihelyezett állomása-ként*” működött, majd 1901 nyarán létrejött a független magyar körzet. Az első budapesti metodista istentiszteletet 1905. november 16-án, az Erzsébet körút 48. szám alatti imaházban tartották. 1906 áprilisában William Burt metodista püspököt és Otto Melle budapesti missziós lelkészt fogadta Apponyi Albert vallás- és közoktatásügyi miniszter. Az első magyar metodista lelkész, Jakob János 1907-ben kezdte meg szolgálatát.¹⁸ A metodizmus (azaz a magyarországi Püspöki Metodista Egyház) hivatalos elismerésére ugyancsak évtizedekkel később került sor.

Az unitárius közösség pest-budai megjelenése (1868/69) – az eddigekben röviden bemutatott protestáns kisegyházaktól eltérően – nem vallási, hanem elsődlegesen politikai-közigazgatási okokkal magyarázható. A 19. századi magyar történelem egyik legjelentősebb eseménye, az 1867. évi Kiegyezés véget vetett Erdély három évszázados különállásának: az osztrák-magyar politikai kompromisszum egyik fontos feltétele magyar részről az 1848-ban elfogadott unió visszaállítása volt. Andrássy Gyula gróf kormánya 1867. március 8-án felhatalmazást kapott Erdély ügyeinek – korlátozás nélküli – intézésére. Az erdélyi főkormánysszék élére – királyi biztосként – április 29-én Péchy Manó Abaúj megyei főispánt állították, aki helyettesével, Groisz Gusztávval együtt megkezdte a közigazgatás teljes átszervezését. Június 20-án egy uralkodói leirat hatályon kívül helyezte a magyarok által korábban bojkottált nagyszabani tartománygyűlés határozatait, illetve formailag is feloszlatta az

addig csak elnapolt (eredetileg 1865 decemberében, a Magyarországgal való unió kimondására összehívott) kolozsvári országgyűlést.¹⁹

Az Osztrák-Magyar Monarchia új közigazgatási struktúrája szükségessé, sőt elkerülhetetlenné tette, hogy erdélyi származású – becslések szerint 4-5 százalékban unitárius vallású – köztisztviselők, hivatalnokok pest-budai minisztériumokban, illetve más közintézményekben vállaljanak állást. Unitárius vonatkozásban tehát nem beszélhetünk misszióról vagy vallási ébredésről, hiszen az erdélyi történelmi egyház ekkor már háromszáz éves múltra tekinthetett vissza. Külföldi (jelen esetben: svájci, brit, német, amerikai, osztrák) hitelvek, vallási szokások követésére sem volt szükség, mert a 16-18. századi unitáriusok túlnyomórészt magyarok voltak, az egyháznak kialakult a hétköznapi vallásgyakorlata, liturgiája, magyar nyelvű fogalomkészlete. Az állami elismerésért sem kellett küzdeni: az 1868. évi LIII. törvény biztosította az unitáriusok szabad vallásgyakorlását. A megalakuló pest-budai unitárius közösség tehát – a formai-intézményi kereteket tekintve – sokkal szerencsésebb helyzetben volt, mint a nazarénusok vagy a baptisták. Sokáig hiányzott ugyanakkor az a lelki kohéziós erő, amely a Pest-Budára rendelt unitárius hivatalnokokat és családtagjaikat igazi vallási közösséggé formálhatta volna.

Az első pest-budai unitárius istentisztelet

Az első nyilvános pest-budai unitárius istentiszteletet Buzogány Áron (1834–1888) kisleánya, Gyula keresztelése alkalmából, 1869. június 13-án, a Széna téri református gimnázium²⁰ dísztermében rendezték. A liturgiai, szószéki és keresztelési szolgálatot Ferencz József kolozsvári unitárius lelkész, későbbi püspök²¹ végezte. Ferencz a kolozsvári Egyházi Képviselő Tanács (EKT) számára részletes írásos beszámolót készített pest-budai útjáról és szolgálatáról, amelyből kiderül: „Egy baráti ígéretet beváltandó, név szerint cultusministeriumi titkár, Buzogány Áron atyánkfia kis fiának

megkeresztelésére közelebbről Pest-Budán járván, nevezett atyánkfia s több ott lakó hitrokonink által egy nyilvános isteni tisztelet tartására szólítottam fel, amelyről kötelességemnek ismerem a méltóságos és főtisztelendő E. K. Tanácsot ezennel hivatalosan értesíteni; mert ez esemény, melyet a fővárosi sajtó is kiváló figyelemben részesített, eltekintve csekély személyemtől, meggyőződésem szerint egy új korszakot fog nyitni egyháztörténelmünkben(...).”²²

Buzogány Áron maga is a 19. századi unitarizmus jeles személyisége volt.²³ Kolozsvárott teológiát és neveléstudományt tanult, lelkészé szentelték, majd a kolozsvári Unitárius Kollégiumban földrajzot, történelmet és magyar irodalmat tanított. Egyházi támogatással tanulmányúton járt Angliában, Hollandiában, Belgiumban és Svájcban. Barátja, Ferencz József szerint „egyike volt azoknak, akiket az 1872-ben felállított kolozsvári egyetem esélyes professzorjelöltjei között emlegettek.”²⁴ A tanári pálya mellett folyamatosan publikált: állandó munkatársa (és rövid ideig szerkesztője) volt a Keresztény Magvetőnek, emellett tárcákat, könyvismertetések, pedagógiai és közművelődési cikkeket írt különböző folyóiratokban, valamint 1876-tól a Székely Művelődési és Közgazdasági Egylet évkönyvének szerkesztője volt. 1868-tól Pest-Budán élt, mert a Vallás és Közoktatási Minisztérium titkárává, később osztálytanácsosává nevezték ki – köztisztviselői munkáját Eötvös József, Pauler Tivadar és Trefort Ágoston minisztersége idején végezte. Teológiai képzettségét kiaknázva lakásán több alkalommal tartott házi istentiszteletet, illetve néhányszor keresztelési és temetési szolgálatot is végzett.

Ferencz Józsefnek az EKT számára készített beszámolójából tudjuk, hogy 1869. június 13-án délelőtt zsúfolásig megtelt a Széna téri tanoda díszterme; az istentiszteleten becslések szerint 130-140 fő jelent meg. A Vasárnapi Újság tudósítása szerint olyan sok hallgató gyűlt össze – köztük katolikusok, reformátusok és evangélikusok is –, hogy a terem nem volt képes befogadni őket. „El lehet gondolni, hogy

a legmíveltebb közönség volt, képviselők, tudósok, írók, tanárok.”²⁵

Ferencz a prédikáció textusát Pál apostolnak az Efézusbeliekhez írt leveléből választotta (Efézus 2,19-20). Részletesen beszélt az Unitárius Egyház háromszáz éves történelméről, majd összefoglalta az unitárius hitelveket és eszmerendszert, amelyből az Istenben való hitet, Krisztus példájának követését és a felebaráti szeretetet emelte ki.²⁶ Az agenda után tizenhat férfinak és nyolc nőnek szolgáltatta ki az úrvacsorai jegyeket. Az istentisztelet estéjén – Buzogány Áron szervezésében – díszvacsorát rendeztek a Frohner Szálló²⁷ éttermében. A Pest-Budán élő unitáriusok – köszönetük jeléül – 1869. június 20-án egy kelyhet²⁸ ajándékoztak Ferencz Józsefnek, amelyet Buzogány Áron levelének²⁹ kíséretében küldtek el Kolozsvárra. A köszönőlevelet többek között Berde Mózes³⁰ és Bethlen Ferencz gróf³¹ is aláírta.

Úton a budapesti leányegyházközség felé

Bő fél évvel az első nyilvános istentisztelet után, 1869. december 30-án kelt levelükben a Pest-Budán élő unitáriusok a kolozsvári Egyházi Képviselő Tanács (EKT) támogatását kérték a fővárosi hitélet megerősítése érdekében.³² Az EKT 1870. január 23-i ülésén a kérésnek eleget tett, egyúttal a budapesti hitélet támogatására 150 forint adomány átutalásáról is döntött, miközben elfogadta Buzogány Áron felajánlását, hogy a lelkész útiköltségét, illetve az úrvacsorai kenyér és bor költségét a pest-budaiak állják.³³

Buzogány 1870 augusztusában Kolozsvárra utazott, és az Egyházi Főtanács előtt is beszámolt a fővárosi unitáriusok tevékenységéről. Csoportosulásukat „magán jellemű társaságnak” nevezte – arra utalva, hogy a hívek csekély létszáma és a korlátozott anyagi lehetőségek miatt az ünnepi alkalmakra sem tudnak termet bérelni. A kezdeti nehézségekre évtizedekkel később Jakab Elek (1820–1897) unitárius történész-akadémikus³⁴ is utalt: „Barátságos beszélgetéseik közt a hitrokonok (...) élénken emlegették

egy [budapesti] fiókegyház alapításának szükségét, a templom építését. De az eszme mind csak vajudott, kevesen voltak, szerény értékűek, jobbra tisztviselők, akiknek nem állandó lakhelye a főváros, ma itt vannak, holnap máshová rendelhetők.”³⁵

A budapesti leányegyházközség megalapítása és a templomépítés gondolata 1873 nyarán merült fel először komolyabban, amikor angol és amerikai unitáriusok kisebb csoportja részt vett a bécsi világiállításon, majd közülük hárman – Emma Southwick³⁶, Edward E. Hale³⁷ és John Fretwell³⁸ – hajóval Budapestre érkeztek. Az unitarizmus erdélyi gyökerei iránt mélyen érdeklődő, magyarul alapfokon beszélő Fretwell tiszteletére Buzogány Áron a Hungária Szálló³⁹ különtermében konferenciát szervezett, amelyre minél több hittestvérét igyekezett mozgósítani. Az 1873. június 15-én tartott rendezvényen a kolozsvári unitáriusokat Simén Domokos lelkész-teológus⁴⁰ és Kovács János főgimnáziumi tanár⁴¹ képviselte, míg a Magyarországon élők közül báró Orbán Balázs országgyűlési képviselő⁴², valamint Buzogány Áron, Gál Jenő törvényszéki fogalmazó, Hajós János minisztériumi főosztályvezető, Sebes Károly orvos, Szinovác Gyula törvényszéki jegyző, Ürmösi Miklós minisztériumi segédfogalmazó és Vajna Lajos tisztviselő vett részt. A konferencián a budapesti leányegyházközség és a templomépítés ügyét – számos más, az unitarizmus erdélyi fejlődését érintő probléma mellett – Kovács János vetette fel, de érdemi előrelépés e téren a következő két évben nem történt.

1875 nyarán Buzogány Áron már tarthatatlannak érezte azt a helyzetet, hogy magánlakásokon, többnyire lelkész nélkül kell istentiszteletet tartaniuk.⁴³ Június 20-án ismét beadvánnyal fordult az EKT-hoz, amely jegyzőkönyvében rögzítette: „Budapesti hitrokonnaink (...) kéri, hogy miután helyben és a szomszédos megyékben oly szép számmal vagynak, részint erdélyiek, részint magyarhoni átállottak, hogy alakuljanak fiók egyházzá, s mint ilyenek, csatlakozzanak a kolozsvári anya ecclesiához.”⁴⁴

Buzogány a beadványhoz tizenhét pontból álló szervezeti és működési szabályzatot csatolt⁴⁵, és részletes költségvetést is mellékel⁴⁶, amelyből kiderül, hogy az évi 400 forintos büdzsé felét saját forrásból (adományokból) igyekeztek előteremteni, s csak a fennmaradó összegre kérték az EKT támogatását. A beadványt az egyházi Pénzügyi Bizottság elé terjesztették, amely azonban 1875-ben nem tárgyalta az ügyet. Ferencz József sürgetésére⁴⁷ az EKT 1876. január 13-án napirendre vette a budapesti leányegyházközség kérdését – megállapítva, hogy a tervezett leányegyházközség jelentősen eltér az erdélyi egyházközségek szervezetétől és működésétől. Ezért – Berde Áron (elnök)⁴⁸, Ferencz József és Kovácsi Antal⁴⁹ részvételével – ad hoc bizottságot hoztak létre, hogy az alakuló leányegyházközség működése mindenben megfeleljen a hatályos egyházi törvényeknek.⁵⁰ Három nappal később az EKT ismét napirendre tűzte a kérdést, és úgy határozott, hogy a budapestiek által kért támogatás felét (évente 100 forintot) biztosítja a leányegyházközségnek, amelynek „rendes lelkésze a kolozsvári anya ekklesia első papja, ki egyelőre évenként kétszer, tavasszal és ősszel a fiók-egyházat meglátogatja, s ilyenkor a fővárosban valamely arra való teremben nyilvános isteni tiszteletet tart. Az időközben előforduló papi teendőket vagy maga végzi vagy megbízottjával végezteti.”⁵¹

A Budapesti Unitárius Leányegyházközség (egyres iratok szerint: Fiókegyházközség, illetve Filia) 1876. április 16-án tartotta alakuló közgyűlését, amelyen Hajós János belügyminisztériumi osztálytanácsost gondnokká, Buzogány Áront titkárrá, Végh József országos levéltári tisztviselőt pénztárnokká választották, míg a keblitanácsban (presbitériumban) Hatala Péter egyetemi tanár⁵², Bedő Albert erdőmérnök, Sebes Pál minisztériumi titkár és Jakab Elek kapott helyet.⁵³

Jakab beszámolója szerint az alakuló leányegyházközséget 42 budapesti és 24 vidéki unitárius alkotta, és adományaiknak köszönhetően a működés első évében – a

tervezett 400 forint helyett – a bevétel meghaladta az 550 forintot.”⁵⁴ Augusztus 1-jén a Fővárosi Tanács – Kammermayer Károly polgármester aláírásával – hivatalosan is bejegyezte a leányegyházközséget.⁵⁵

Jegyzetek

¹ Az első pest-budai nyilvános unitárius istentisztelet 150. évfordulója tiszteletére rendezett emlékünnepeken (Budapest, Nagy Ignác utcai unitárius templom, 2019. június 10.) tartott konferencia-előadás szerkesztett változata.

² Kelemen Miklós: Unitárius egyház a mai Magyarország területén. In: Egy az Isten. Magyarországi Unitárius Egyház, 2005, 45–53.

³ Pécs egyik legrégebbi temploma (Tettye utca 14.) a 12. században épült, román stílusban. Később gótikus és barokk átalakításokat is végeztek rajta. A török hódoltság alatt ez volt Pécs egyetlen keresztény temploma, amelyet közösen használtak a katolikusok, a reformátusok és az unitáriusok. 1588-ban itt tartotta a Pécsi Disputát Skaricza Máté református és Válaszuti György unitárius lelkész. A 17. század elején a templom unitárius lett, a katolikusok 1664-ben nyerték vissza.

⁴ Kanyaró Ferenc: Unitáriusok Magyarországon. Kolozsvár, 1891.

⁵ Kiss Z. Géza: Egy kései unitárius per., in: *Somogy Megye múltjából – Levéltári évkönyv*, Kaposvár, 1989, 91–101.

⁶ Az 1848. évi XX. törvény teljes szövege megtalálható: Pajkossy Gábor (szerk.): *Magyarország története a 19. században, Szöveggyűjtemény*, Budapest, Osiris, 2003, 249. A témáról részletesebben ír: Tóth György: Az unitárius egyház jog alaptörvényei, in: *Keresztény Magvető*, 1906/6, 293–311.

⁷ Pajkossy: i. m., 529–531.

⁸ Khaled A. László: A magyarországi metodizmus története 1920 és 1948 között. Egy vallási alternatíva esélyei Trianontól a fordulat évéig. Doktori értekezés. Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar, Interdiszciplináris Doktori Iskola, Újkortörténeti program. Pécs, 2011, 31.

⁹ A Krisztusban Hívó Nazarénusok Gyülekezetének 19. századi magyarországi történetét részletesen bemutatja: Szigeti Jenő: A nazarénusok tegnap. In: Kardos László – Szigeti Jenő (szerk.): *Boldog emberek közössége – A magyarországi nazarénusok*, Budapest, 1988.

¹⁰ Irányi Dániel (1822–1892) író, újságíró, országgyűlési képviselő, a Negyvennyolcas Függetlenségi Párt, majd a Függetlenségi és Negyvennyolcas Párt elnöke volt. Életrajza az 1892–1897-es Országgyűlés almanachjában: http://www.ogyk.hu/e-konyvt/mpgy/alm/al1892_97/240.htm. Hozzáférés dátuma: 2019. június 20.

¹¹ 1895. évi XLIII. törvénycikk a vallás szabad gyakorlásáról. Online elérhetőség: <http://www.1000ev.hu/index.php?a=3¶m=6605>. Hozzáférés dátuma: 2019. június 20.

¹² Eötvös Károlynak a nazarénusokról szóló írásai az 1870-es években a Pesti Naplóban, majd 1904-ben önálló kötetben is megjelentek. Új kiadása: Eötvös Károly: A nazarénusok, Budapest, Fapadoskönyv Kiadó, 2010.

¹³ Bereczki Lajos (szerk.): „Krisztusért járva követségben” – *Tanulmányok a magyar baptista misszió 150 éves történetéből*, Budapest, Baptista Kiadó, 1996.

¹⁴ A Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium 1905. évi 77092. számú körrendelete. Idézi: Gerzsenyi László: A baptista misszió önállósulása, in: Bereczky (szerk.): i. m., 106–107.

¹⁵ Rajki Zoltán: Amerikai lelkész magyarországi missziója, Budapest, Lucidus Kiadó, 2004.

¹⁶ Rajki Zoltán: Hetednap Adventista Egyház Magyarországon. Online publikáció: http://www.kisegyhazkutato.hu/hetednap_adventista_egyhaz_tortenete_magyarorszagon.html. Hozzáférés dátuma: 2015. augusztus 26.

¹⁷ Khaled A.: i. m., 40–45.

¹⁸ Melle, F. H. Otto: Vom Anfang des Methodismus in Budapest und Ungarn, 1931, 9–10.

¹⁹ Pál Judit: Unió vagy „unificálás”? in: *Erdélyi uniója és a királyi biztos működése (1867–1872)*, Kolozsvár, Erdélyi Múzeum Egyesület, 2010. – *Erdélyi Tudományos Füzetek*, 267.

²⁰ Széna térnek hívták a mai Belváros déli részén, a Kálvin tér közelében található területet. A gimnázium dísztermének használatát Török Pál püspök személyesen engedélyezte.

²¹ Ferencz József unitárius püspök életét és egyházzszolgálatát bemutató monográfia: Rezi Elek: *Teológia és népszolgálat*, Kolozsvár, Erdélyi Unitárius Egyház, 2007.

²² Idézi: Szaniszló József: *A Budapesti Unitárius Egyházközség története*, Budapest, 2010, 9.

²³ Nekrológiát Ferencz József püspök írta meg. In: *Keresztény Magvető*, 1888/2.

²⁴ Ferencz József: Buzogány Áron (1834–1888). In: *Keresztény Magvető*, 1888/ 2, 49–53.

²⁵ *Vasárnapi Újság*, 16/25, 1869. június 20, 345.

²⁶ *Vasárnapi Újság*, 16/25, 1869. június 20, 345.

²⁷ Háromemeletes, romantikus stílusban épült sarokház (volt Oszwald-ház, majd Frohner Szálló) a Belvárosban, a mai Nádor utca és Széchenyi utca sarkán. Egyik tervezője a neves építész, Feszl Frigyes (1821–1884) volt.

²⁸ Ferencz József 1916-ben, püspökké választásának negyvenedik évfordulóján a kelyhet visszaajándékozta a Budapesti Unitárius Egyházközségnek. Jelenleg is a Nagy Ignác utcai templomos ingatlan lelkészi hivatalában található; az idősebb egyháztagok emlékezete szerint keresztelési szertartásokon használták.

²⁹ „Hazánk fővárosában, Budapesten lakó hitrokonim által azon kedves kötelességgel bizattam meg, hogy általad folyó év június 13-i itten tartott első nyilvános unitárius isteni tisztelet emlékéül neked az idefoglalt serleget adjam által, s szíves elfogadására

kérjelek fel. Jegyzéke azoknak, akik Ferencz József kolozsvári unitárius paptanárnak az általa Pesten, június 13-án tartott első nyilvános isteni tisztelet emlékéül egy serleget csináltattak: Bedő Albert, Berde Mózes, Bethlen Ferencz gróf, Buzogány Áronné szül. Bartha Rózsa, Pap Lajosné szül. Füzi Eszter, Filep Kálmán, Kriza Gyula, Sebes Károly, Sebes Pál, Váradi Mihály, Véber Sándorné szül. Ferenczi Eszter.” A levél szövegét közli: *Protestáns Egyházi és Iskolai Lap*, 1869/27, 856.

³⁰ Berde Mózes (1815–1893) jogász, 1848-as kormánybiztos, országgyűlési képviselő, az unitáriusok nagylelkű támogatója. Berde vagyónának részleges felhasználásával épült fel 1901-ben a kolozsvári Unitárius Kollégium, illetve 1914-ben a székelykeresztúri unitárius gimnázium új épülete. Végrendeletében kikötötte, hogy a kolozsvári, tordai és székelykeresztúri unitárius gimnázium összes diákjának naponta egy-egy ingyen cipőt kell juttatni (ez volt az úgynevezett Berde-cipő).

³¹ Bethlen Ferencz gróf (1800–1875) Belső-Szolnok vármegye főispánja volt, emellett vigjátékokat és kertészeti szakkikkeket írt, francia nyelvből műfordításokat készített. Református vallását feladva unitáriusnak tért át, megbotránkozta családtagjait.

³² A beadvány így fogalmaz, „többen itt a fővárosban, akik Buda-pestben hivatali alkalmazást nyertünk; többször tanácskoztunk a felett, hogy módunkhoz s a körülményeinkhez képest vallási s egyházi életünk nyilvánítására s ismertetésére itt mit tehetnénk. Elvégre abban állapodtunk meg, hogy miután aránylag csekély számunk, s szegénységünk miatt egy állandó imaház s rendes lelkészi hivatal szervezéséhez most módunk nincs; mint különben is a kolozsvári anyaegyházhoz tartozók, kérjük fel a nevezett anyaegyházközség egyik rendes lelkészét, s nevezetesen tisztelendő Ferencz József urat, kihez mult évben is szerencsénk volt, hogy mint rendes lelkészünk évenként egyszer legalább minket látogasson meg, s köztünk tartson isteni tiszteletet.” Idézi: Szaniszló: i. m. 13.

³³ Az Egyházi Képviselő Tanács (EKT) 1870. január 13-ai ülésének jegyzőkönyve, Magyar Unitárius Egyház Kolozsvári Gyűjtőlevéltára (MUE KGYL)

³⁴ Jakab Elek (1820–1897) Szentgericén született, unitárius gazdálkodó családban. A gimnáziumot Székelykeresztúron és Kolozsvárott végezte, majd jogot tanult. 1841-től kincstári tisztviselőként Nagyszebenben szolgált, s ekkor készült fel történészi-levéltárosi pályájára. Aktívan részt vett az 1848/49-es forradalom és szabadságharc erdélyi küzdelmeiben. Az 1850-es években szülőfalujában gazdálkodott, majd gróf Mikó Imre titkára, illetve az erdélyi főkörmányszék hivatalnokká lett. 1873-ban Budapestre költözött, ahol levéltárosként dolgozott; 1893-ban országos allelevéltárossá nevezték ki. Fő műve a Kolozsvár története című három kötetes monográfia (Budapest, 1870–1888), de emellett unitárius életrajzokat, egyházi tanulmányokat is írt. Források: Péterfi Dénes: Jakab Elek. In: *Keresztény Magvető*, 1897/4, 232–233; Kozma Ferenc:

Jakab Elek élete és munkássága. In: *Keresztény Magvető*, 1901/3, 121–140.

³⁵ Jakab Elek: Emlékirat a Budapesti Unitárius Templom Felszentelési Ünnepe lyére, 1890. október 26, Budapest, 1890, 17.

³⁶ Emma Southwick a Travell and Commercial Bulletin című bostoni lap tudósítója volt. Több mint két évtizeddel később, a millenniumi ünnepekre ismét Budapestre látogatott, amiről az Ellenzék című lap is beszámolt (*Ellenzék*, 1896. július 30.)

³⁷ Edward Everett Hale (1822–1909) amerikai unitárius lelkész és író. Életrajzi adatait közli: Kovács Sándor: Angolszász-magyar unitárius érintkezések a 19. században (*Erdélyi Tudományos Füzetek*, 269). Kolozsvár, Erdélyi Múzeum Egyesület, 2011. 101–125.

³⁸ John Fretwell erdélyi és magyarországi tevékenységét, unitárius kapcsolatait részletesen elemzi: Kovács Sándor: Egy elfelejtett angol unitárius. In: Szabó Árpád (szerk.): *Isten és ember szolgálatában* – Erdő János emlékezete, Kolozsvár, Erdélyi Unitárius Egyház, 2007, 231–250.

³⁹ Ekkoriban a Hungária a főváros legele gánsabb szállodájának számítót, ez is jelzi John Fretwell megbecsülését.

⁴⁰ Simén Domokos (1836–1878) a teológia elvégzése után Londonban tanult, majd Székelykeresztúron iskolaigazgatóként dolgozott. A kolozsvári unitárius kollégiumban filozófiát, a teológián a bibliai tárgyakat tanította. Sokat fáradozott a magyar-angol és magyar-amerikai unitárius kapcsolatok erősítésén. Bővebben: Vári Albert: Simén Domokos, in: *Keresztény Magvető*, 1912/4, 193–208; 1912/5, 257–274; Borbély István: Simén Domokos és kora, in: *Keresztény Magvető*, 1926/ 2, 49–58; 1926/3, 109–131.

⁴¹ Kovács János (1846–1905) Londonban és Manchesterben végezte tanulmányait, majd a kolozsvári Ferenc József Tudományegyetem angoltanára lett. 1877-től tizennégy évig volt kollégiumigazgató. Rendszeres kapcsolatban állt az emigrációban élő Kossuth Lajossal. Nekrológia: Péterfi Dénes: Kovács János, in: *Keresztény Magvető*, 1905/1, 47–48.

⁴² Orbán Balázs (1830–1890) író, néprajzi gyűjtő, országgyűlési képviselő, a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagja. Legjelentősebb műve A Székelyföld leírása című hatkötetes munka, amiért mindmáig „a legnagyobb székelyként” tisztelik. A Székelyudvarhelyhez tartozó Szejkefűrdőn található sírjánál rendezik meg évente az Unitáriusok Világtalálkozóját. Bővebben: Mikó Imre: A szülőföld szerelmese. Orbán Balázs életének regénye, Kolozsvár, Polis Könyvkiadó, 2011.

⁴³ „Nincs egy kis hajlék számukra, a hol egybegyűljenek, egymással szeretettel s bizalmasan szót váltsanak, a hol együtt imádkozzanak, a közhidegség ellenében egymást gyámolítva, keserűségökben – a mi bőven kijut – Istentől vigaszt kérve. Elzúllunk így – mondá nemes hévvel –, kihűlt bennünk az együvé tartozás érzése, a vallás iránti ragaszkodás, atyafiai s hitrokonai kötelék meglazul, lassacsán elfeledjük még azt is, hogy unitáriusok vagyunk. Tegyük valamit lelkünk nyugalmaért, hitünk s vallásunk érdekében.” Jakab: i. m.

⁴⁴ Az EKT 1875. július 11-ei ülésének jegyzőkönyve, *MUE KGyL*, Kolozsvár.

⁴⁵ A Magyar Unitárius Egyház Magyarországi Egyházkerületének (MUEMEK) Levéltára, Budapest, IV/1/1/2.

⁴⁶ A részletes költségvetés nem maradt fenn, csupán az EKT 1875. július 11-ei ülésének jegyzőkönyve hivatkozik rá. *MUE KGyL*, Kolozsvár.

⁴⁷ Az EKT 1875. december 12-i ülésének jegyzőkönyve, *MUE KGyL*, Kolozsvár.

⁴⁸ Berde Áron (1819–1892) jogász, közgazdász, egyetemi tanár, a Magyar Tudományos Akadémia tagja, az első magyar meteorológiai és klimatológiai szakkönyv szerzője, Berde Mózes öccse. Nekrológja: Boros György: dr. Berde Áron. In: *Unitárius Közöny*, 1892 március, 36–37.

⁴⁹ Kovácsi Antal (1820–1892) 1852-től haláláig a kolozsvári Unitárius Kollégium tanára volt. Gáspár Jánossal közösen írt *Elemi magyar olvasókönyvét* még a trianoni békediktátum után is használták az erdélyi magyar közoktatásban. A *Keresztény Magvető* társszerkesztője, az Unitárius Egyház tanügyi előadója volt. Bővebben: Péterfi Dénes: Kovácsi Antal, in: *Keresztény Magvető*, 1893/6, 319–327.

⁵⁰ Az EKT 1876. január 13-ai ülésének jegyzőkönyve, *MUE KGyL*, Kolozsvár.

⁵¹ Az EKT 1876. január 16-ai ülésének jegyzőkönyve, *MUE KGyL*, Kolozsvár.

⁵² A római katolikus vallásról unitáriusra áttért Hatala Péter személyéhez kapcsolódik az egyik éles támadás, amely a fővárosi unitáriusokat érte. Hatala nem értett egyet az I.

vatikáni zsinatnak a pápai csalatkozhatatlanságot kinyilatkoztató határozatával, ezért elhagyta egyházát. Előbb a német gyökerű ókatolikus mozgalom felé tájékozódott, végül a vallási türelmet hirdető unitáriusokhoz csatlakozott. A *Magyar Állam* című lap 1874. december 7-i számában így ír róla: „Hatala Péter pesti egyetemi tanár nem csak a Katolikus egyházból, hanem a Kereszténységből is kilépett, unitáriussá lett.”

⁵³ Az EKT 1876. július 13-ai ülésének jegyzőkönyve, *MUE KGyL*, Kolozsvár.

⁵⁴ Jakab: i. m., 26.

⁵⁵ A Fővárosi Tanács 1876. augusztus 1-jei ülésének jegyzőkönyve, *MUEMEK Levéltára*, IV/1/1/2.

Dr. Retkes Attila

Egyházkerületi közgyűlés 2019. június 1.

2019. június 1-én ülésezett a Magyar Unitárius Egyház Magyarországi Egyházkerületének Közgyűlése.

A közgyűlésen elfogadásra kerültek az egyházkerület életéhez kapcsolódó éves jelentések, valamint választásokra került sor a megüresedett illetve lejárt mandátumok miatt. Ez úton is gratulálunk egyházkerületünk újonnan megválasztott felügyelő gondnokának **Kaveczkiné dr. Farkas Katalinnak**, Isten áldását kérve életére és munkájára! 2011 után ismét sor került egyházkerületünk 2003-ban alapított díjának, a Szervét Mihály-díjnak átadására, melyet az unitárius egyház szolgálatában végzett, kimagasló, példamutató tevékenység elismeréseként adományoz egyházkerületünk.

A továbbiakban a püspöki helynöki, valamint a főgondnoki jelentéseket közöljük és bemutatjuk a Szervét Mihály-díj díjazottjait.



Az Egyházkerületi Közgyűlés résztvevői

Püspöki helynöki jelentés 2018-ról



Jóllehet, helynöki jelentésem a jól meghatározott fenti időszakról szól, mégis egy pár mondat és gondolat erejéig szeretnék az időben egy kicsit visszamenni, 2018 elejére. Megállapítani azt, hogy jó volt 2018-ban Egyházunk fennállásának 450. évében jó volt unitáriusnak lenni – és természetesen azóta is az - és úgy ünnepelni, ahogy azt megtettük, és mindent oly módon előkészíteni, amelyre nem kevés időt és energiát fordított a Magyar Unitárius Egyház és annak Egyházkerülete. Minden unitárius emlékében ott van, ott lehet azon kiemelkedő városok helyszíne, amelyek ottthont adtak a nagy események megünneplésére.

Kolozsvár, Torda, Budapest, Brüsszel, Strasbourg, Székelyföld és annak összes egyházközsége, szórványa, leányegyházközsége...

Lassan egy év távlatából kell ismételtlen számat adni egy tovatűnt esztendő eseményéről, történéseiről egyházkerületi szempontból a közelgő Főtanács előtt. Némileg eltérve az eddigi gyakorlattól, nem követném az Egyházkerület egyházközségeinek felsorolását azok eseményeinek, ünnepeinek ismertetésében, hanem próbálok egy olyan kronológiai sorrendből kitekinteni, ahonnan rámutathatok azokra a történésekre, amire büszkék vagyunk és azokra, amelyekre egyáltalán nem. Minden év júniusa a nagyobb egyházközségeink életében (BUE, BBUE, Pestszentlőrinc) egy olyan mozgalmas időszak, ami egy egyházi félév lezárását jelenti, az ún. „uorkaszegzon” beállta előtt. A pünkösdi ünnepek és konfirmáció, közösségi kirándulások és az első tábo-

rozások kezdeti időszaka ez, no meg ott ahol ápolják, a külföldi testvér-egyházközi kapcsolatot az oda-visza, a látogatások is ez időszakban zajlanak.

A Budapesti Unitárius Egyházközség a tavaly júniusában hallgatta meg lelkésze kibúcsúzó istentiszteletét, és a nyugdíjba vonuló *Kászoni József*, 40 éves lelkészi szolgálatát követően, immár püspöki helynöki minőségében, felkérte *Kriza János* lelkészt a beszoigáló feladatok elvégzésére. Ezzel kezdetét vette az a tíz hónapos beszoigálói tevékenység, amely 2019. húsvétjában azzal az eredménnyel zárult, hogy *dr. Czire Szabolcs* új lelkész megtarthatta beköszöntő beszédét a BUE egyházközségébe. Az Egyházkerület nevében *Kriza János* miskolci lelkésznek köszönetet mondunk mindazért a munkáért, amit az örséigváltás megvalósulása érdekében tett. Köszönjük János! férfimunka volt.

Máté Ernő jelentésében arról ír, hogy augusztus 20-án szoboravatási szertartást végzett Dombóváron, ahol *Orbán Balázsnak* állítottak ily módon emléket.

Hódmezővásárhely és Szeged és ennek szórványai június 1-jével új lelkészt kaptak *Szabó Csengele* személyében. Főigondok-elnök társammal a hónap elején meglátogattuk a frissen kinevezett lelkészt és biztosítottuk őt arról, hogy az Egyházkerület támogatni fogja az ifjú lelkésznőt abban, hogy méltó körülmények között kezdhesse meg ottani lelkészi működését. Ennek eredményeként a kántori lakást kifestettettük, ajtókat-ablakokat mázoltattuk, hogy a kezdeti nehézségeket legalább ezzel gördülékenyebbé tegyük.

Szabó Csengele és fiatal barátai radikálisan kezdtek az új helyen a munka dandárjához, amikor lebontottak a papilak udvarán álló romos épületsort, aminek helyét fűmaggal vetették be, és ezzel a nehéz kő elindult... Sok sikert Csengele, eredményes munkát és hitelményekben gazdag közösségszervezéseket otthon és a szórványban egyaránt.

Pestszentlőrinci egyházközség testvér-egyházközi kapcsolatot alakított a Korondi egyházközséggel, aminek azonnali eredménye volt, hogy Budapestre látogatott egy 25 tagú delegáció, a lelkész házaspár vezetésével.

Észak-Magyarországi Szórványegyházközség beszámolójából értesülhetünk arról, hogy ott az ünnepi félév lezárása július végére esett, amikor ünnepi istentisztelet keretében *Bekénypusztán* szabadtéri istentiszteleten vettek részt.

A kora nyári programok keretében a *Bartók Béla Unitárius Egyházközség* a félévzáró koncerttel búcsúzott az ünnepi félévtől, amelyet az egyházközség templomában tartottak.

Augusztus 11-én alulírott részt vett a Szejke-fürdői unitárius találkozóan az Egyházkerület nevében.

Augusztus 20-án a *Sándor Palotába* kaptam meghívót a Nemzeti Ünnepp alkalmából.

Ezzel nagyjából a fent említett „uborkaszegzon” végéhez közeledve ott folytathattuk egyházkerületi szinten a 2018. jubileumi éves rendezvényeinket, ahol azt nem is olyan rég abbahagytuk.

Az őszi események beszámolóját a *Budapesti Unitárius Egyházközség* rendezvényével indítom, ahol 1956

őszének áldozatairól emlékeztek meg. *Retkes Attila* presbiter *Unitáriusok Budapestén* címen tartott előadást. A *Budapesti Unitárius Egyházközség gyülekezeti* tagjai közül 23-an a beszoigáló lelkész vezetésével Dévára zárandokoltak, ahol részt vettek a MUE központi rendezvényén. Végül az esztendőforduló előtti időszakban, december 14-16. között Kolozsvárról egy Budapestre látogató közel húsz tagot számláló fiatalok csoportját fogadták

A *Dél-dunántúli Unitárius Szórványegyházközség* lelkészére bízta az Egyházkerület a Pécsen tartott konferenciát, amelynek a címe: *Emlékezés az 1588-as pécsi disputára*. A rendezvény nagyon jól sikerült, közel száz érdeklődő vett részt az egész napos rendezvényen. Színvonalas előadásokat hallgattunk olyan előadók részéről, akik a téma kiváló ismerői.

A *Pestszentlőrinci Unitárius Egyházközség* november 18-án tüzte ki annak a hálaadó istentiszteletnek az időpontját, amelynek keretében toronyjavítási ünnepséget is tartottak. Az ünnepi istentisztelete *Balog Zoltán* az EMMI volt minisztere, református lelkész tartotta, toronyavatási beszédet alulírott püspöki helynök mondott. Köszöntő hangzott el még főigondok úr részéről, illetve a rendezvényen megjelent önkormányzati polgármester, *Ughy Attila*, és kíséretében megjelent képviselők részéről is. A munkálatok pénzben is nagyléptékű megvalósításnak mondhatók, amelynek támogatásából kivették részüket az erdélyi egyházközségek, az Emberi Erőforrások Minisztériuma és az Egyházkerület is.

A *Kocsordi Unitárius Egyházközség* is szervesen kapcsolódott be az országos rendezvények lebonyolításába, két nagyszerű megemlékezéssel, amit Nagykarolyban, illetve Nyíregyházán tartottak. Mindkét helyen egyházkerületi elnökségi képviselő volt, *dr. Szent-Iványi Ilona* és *dr. Barabássy Sándor* személyében.

Október 30-án *dr. Szent-Iványi Ilona* jegyzővel és *Gergely Feliciánné* irodavezetővel Füzesgyarmaton voltunk, és megejtettük a nyugdíjba vonuló lelkész és a beszoigáló lelkész között az átadás-átvételi adminisztrációt. Akkor még mis sem sejtve arról, hogy milyen következménnyel járó súlyos terhet vettünk magunkra úgy egyházkerületi, mint pedig egyházközségi szinten. A beszoigáló lelkészi feladatok ellátását *Pap Gy. László* debreceni lelkészre bízta, aki a rá bízott munkát azóta is lelkiismeretesen végzi.

A *Győri Unitárius Egyházközség* beszoigálói feladatait alulírott végzi július 1-jétől, amit nagymértékben nehezíti az a peres ügy, ami az Egyházkerület és *Sándor Mátyás* között folyik az utolsó öt esztendőben. Annak ellenére, hogy az egyházkerület azonnali hatállyal felfüggesztette *Sándor Gy. Mátyást* lelkészi tevékenysége alól, ő ennek ellenére folyamatosan végez különböző lelkészi tevékenységeket volt egyházközsége területén.

Január 1-től ifj. *Bardócz Tódor András* lelkész lemondott egyházkerületi lelkészi állásáról és a MUE-nál jelentkezett szolgálattételre.

Vízkereszt napján közügyigazgató úrral *Füzesgyarmaton* voltunk, ahol részt vettünk az egyházközség közgyűlésének munkálatain. Sok olyan jellegű dologgal

szembesültünk, ami azt vetítette előre, ami napjainkra kikristályosodott *Balázs László* viselt dolgaival kapcsolatban. Se szeri se száma azon törvénytelen ségeknek, amit nyugalmazott lelkészafia elkövetett nyugdíjba vonulás pillanatától. Minden rossz előérzetünk arra enged következtetni, hogy újból egy Sándor Gy. Mátyáséhoz hasonló ügygel szembesülünk. Attól meg Isten őrizzen, hogy olyan hosszantartó is legyen.

2019. január 1-jével *dr. Barabbásky Sándor* lemondott felügyelő gondnoki tisztségéről.

Február 15-én tartottuk meg egyházkerületi első évnegyedi lelkészi értekezletünket.

A *Magyar Unitárius Egyház Egyház Képviselő Tanácsának* elnöksége és a *Magyar Unitárius Egyház Magyarországi Egyházkerületének* elnöksége Budapesten ülésezett február 12-13-án, amelyben két súlypontos témát tekintettek át a jelenlevők: főgondnok tájékoztatta jelenlevőket a Sándor Gyula Mátyás és az Egyházkerület közötti per részleteiről, illetve a Balácsi László ny. lelkész és a Füzesgyarmati Szolgálati Iroda hagyatékáról. Alulírott csak részben tudott jelen lenni a kihelezett elnökségi gyűlésen kórházi kezelés miatt.

Március 11-én nagy érdeklődés mellett került sor a gyülekezeti teremben arra a könyvbemutatóra, amelyet Acs Pál és barátai mutattak be templomos ingatlanunkban. (Bemutatott kötetek: Régi Magyar Költők Tára XIII/A és Bogáti fazekas Miklós)

Március 15. alkalmából meghívást kaptam és fogadtam el a Parlament Kupolatermébe, ahol az állami

kitüntetések átadásának ünnepségén az Egyházkerületet képviseltem.

Március 16-án Kolozsvárról érkezett Unitárius Lelkészek Országos Szövetségének Budapestre érkezett tagjait köszöntöttem a gyülekezeti teremben.

Március 22-én Kolozsváron az EKT gyűlését követően Székelyföldre látogattam, 24-én részt vettem a Csíkszeredai Unitárius Egyházközség közgyűlésén, ahol rövid üdvözlőbeszédet mondtam.

Március 29-én lelkészi értekezlet keretében tekintetük át az Egyházkerület egyházközségeinek „dolgoit”, a lelkészi értekezleten hiánytalanul jelentek meg a kerület lelkészei.

Április 14-én a Terror Háza holocaust megemlékezési rendezvényén vettem részt.

Május 13-án, Pestszentlőrincen fogadott a polgármester és az alpolgármester, ahol főgondnokkal és dr. Szent-Iványi Ilonával voltunk jelen, és átbeszéltük annak a lehetőségeit, hogy milyen mértékben támogatná egy megépítendő lelkészi lakás költségeit.

Június 1-jén tartotta az Egyházkerület éves rendes közgyűlését.

A felsoroltakon kívül részt vettem az egyházkerületi elnökségi gyűlések munkálatain, a Kolozsváron megtartott EKT ülésein, valamint a távközléses elnökségi gyűléseken.

Kászoni József püspöki helynök

Főgondnoki jelentés a 2018-as évről*



Kedves Testvéreim!

Az előző években készített beszámolóim szerkezetét használom az idén is: beszámolómat a heti, havi vagy rendszeresen visszatérő szolgálatvégzésem felsorolásával és rövid ismertetésével kezdem, majd kitérek az elmúlt időszak néhány jelentősebb kérdésére.

Tisztségem legfontosabb feladatának egyetemes egyházunk Magyarországi Egyházkerülete személyi feladatai, adminisztrációja, anyagi alapjai, fejlesztései és intézményei átlátható, tervezett, kiszámítható, biztonságos, demokratikus működésének biztosítását tartom. Ennek érdekében az elmúlt egy évben (is) távközlési úton naponta, egyházi hivatalunkban személyes jelenléttel heti minimálisan két alkalommal tehetségem és munkabírásom legjavát adtam. Egyházi szolgálatom az elmúlt egy évben heti átlagban 30 munkaórát tett ki.

Minden egyes alkalommal részt vettem (és elnököltem) az egyházkerület Elnöksége havonta (vagy annál gyakrabban), az Egyházkerületi Képviselő Tanács (EKKT) évente három, illetve az egyházkerület Közgyűlése tavaly egy alkalommal megtartott ülésein.

Folyamatosan részt vettem az egyházkerület aktuális fejlesztéseit véleményező szakmai testületekben. 2018-

ban egyházunk legjelentősebb beruházása a pestlőrinci templomunk tornyának a teljes felújítása volt. A munkálatok lebonyolításával Szász János testvérünket bízta meg. Az előkészítés és a kivitelezés során operatív módon vettem részt a projektmenedzsmentben.

2018 nyarán Hódmezővásárhelyen több alkalommal szemléltem a parókiának is otthont adó épületegyüttest. Szakmai javaslatokat tettem a különböző munkálatokra vonatkozóan. Megszerveztem, hogy az új lelkész megfelelő körülmények közé tudja életét berendezni.

Mindemellett választott főtisztviselői hivatalomból kifolyólag részt vettem egyetemes egyházunk intézményeinek munkájában. Ennek keretében az elmúlt esztendőben három alkalommal, amikor munkahelyi lehetőségeim megengedték, szabadságom terhére részt vettem az Egyházi Képviselő Tanács (EKT) Kolozsváron megtartott ülésein, illetve az EKT Elnökségének munkájában.

Főgondnoki feladatvégzésem két főállású adminisztratív és egy részmunkaidőben foglalkoztatott munkatárs segítette. Ők hárman elsősorban adminisztrációs feladatokat látnak el. Egyházkerületünk anyagi helyzete sajnos továbbra sem teszi lehetővé további főállású munkatárs vagy munkatársak alkalmazását. Emiatt a 'világi' feladatok jelentős részét az egyházkerület választott tisztviselői végzik, aminek előnye mellett rengeteg hátránya van. Az elmúlt évben többször úgy éreztem, minden erőfeszitésem ellenére sem tudom az összes aktuális feladatot ellátni.

Összességében kijelenthető, hogy az egyházkerület Elnökségének, mint intézményrendszerünk operatív testületének, sikerült a napi működés szempontjából elengedhetetlen feladatokat ellátni, a felmerülő problémákra megoldást találni, azonban több, stratégia szempontból kiemelkedő fontosságú célkitűzés megvalósítására minden erőfeszítése ellenére sem volt képes.

A 2019. évi európai parlamenti, illetve helyhatósági választások miatt a közhatalom nagyon óvatos az intézmények egyházi fenntartásba adásával kapcsolatban. Gyakorlatilag szünetelnek ezek a folyamatok. Emiatt az illetékes állami szervekkel továbbra sem tudtuk lefolytatni azokat a tárgyalásokat, amelyek egy közoktatási és/vagy egy szociális intézmény fenntartásának átvételéhez vezettek volna.

A 2018. esztendő: az unitárius anno mirabilis

Beszámolómnak ezen fejezetét ott folytatom, ahol tavaly abbahagytam.

Ebben a körben köztudott, hogy 2018-ban egyházunk alapításának és fennállásának 450 éves kerek évfordulóját ünnepeltük. Ahhoz, hogy az ezzel kapcsolatos elképzeléseinket meg tudjuk valósítani, anyagiakra volt szükségünk. Ennek biztosítása érdekében 2017 nyara óta intenzív meggyőző (lobbi) munkát végeztem, ami eredménnyel járt. A Kormány 2071/2017. (XII. 28.) Korm. határozata hazai és határon túli egyházi fejlesztések támogatásáról (megjelent a Magyar Közlönyben, 2017. évi 228. szám, p 38217) című határozatban az egyházkerület beruházásaira 500.000.000 Ft támogatást biztosítottak. Örömmel jelentem, hogy ugyan 12 hónap késéssel, de 2018 december utolsó munkanapján a támogatás megérkezett egyházunk számlájára.

2019 januárban elkezdjük a támogatásból megvalósítandó beruházásaink tervezését, a projektmenedzsment megszervezését, az egyházi kontroll mechanizmusának kialakítását stb. Az Egyházkerület Képviselő Tanácsa a szükséges döntéseket meghozta, a munka elkezdődött. Az elmúlt 100 év legjelentősebb beruházása előtt állunk.

A Kocsordi Unitárius Egyházközséggel együttműködve az egyházkerület 2016-ban nyújtott be pályázatot egy EU-s forrásból finanszírozott pályázati kiírásra. 2017 novemberében kaptuk a nagyszerű hírt, hogy az „Unitárius egyháztörténeli, kulturális és turisztikai attrakció fejlesztés Kocsordon” című projektünk (Projekt azonosítószám: TOP-1.2.1-15-SB1-2016-00005) 107.872.300 Ft támogatásban részesült. Román Tamás építő mérnök testvérünket bízta meg a beruházás projektmenedzsmentjével. 2018 őszén elkészültek a kocsordi gyülekezet véleményét és elvárásait figyelembe vevő tervek, jelenleg a beruházás kivitelezőjének a közbeszerzésen való kiválasztása van folyamatban. Félő, hogy az építőiparban időközben bekövetkezett árrobbanás miatt csak részben tudjuk majd megvalósítani elképzeléseinket. Már az eddigi munkálatok, egyeztetések és adminisztráció a vártnál sokkal több időmet vette igénybe.

Az előzőekben már jeleztem, a tavaly nyáron sikerült teljesen felújítanunk a pestlőrinci templomunk tornyát.

A felmérést, majd a bontást követően kiderült, hogy a felújításnak sokkal fundamentálisabbnak kell lenni, mint ahogy azt a források előteremtésekor gondoltuk. Szász János testvérünknek, illetve a kivitelező cég munkatársainak köszönhetően bravúros technikai/technológiai megoldásokkal, mondhatni fennakadás nélkül, a tervezett ütemterv szerint sikerült a munkálatokat elvégezni. 2018. őszén Balog Zoltán egykori miniszter és a helyi önkormányzat polgármestere és további notabilitásai jelenlétében ünnepi istentisztelet keretében (Balog Zoltán végezte a szószéki szolgálatot) megáldottuk az új tornyot. A beruházás közel 17 millió forintjába került az egyházkerületnek. A tavalyi felmérésekből kiderült, hogy a templom egészének a tetőszerkezete teljes felújításra szorul. Örömmel tájékoztatom a nyilvánosságot, hogy a felújítási munkálatokat az idén folytatjuk. Bízunk benne, hogy 2019 nyár végétől a gyülekezet egy teljesen felújított templomban tudja majd hitét gyakorolni. Az idei munkálatok várható költsége 28 millió forint.

2017. őszén levelet írtam Dr. Matolcsy Györgynek, a Magyar Nemzeti Bank elnökének, amiben kezdeményeztem, hogy a 2018-as jubileumi év alkalmából adjanak ki erre emlékező emlékérme forintot. Elnök úr kezdeményezésemet méltányolta. 2018 januárjától elkezdődött a tervezési folyamat, amiben egyházunk részéről szakértőként felkérésünkre Dr. Kovács Sándor egyetemi docens testvérünk és személyem vettünk részt. Véleményem, illetve az eladási statisztikák szerint a „450 éves az unitárius egyház” elnevezésű 10.000 Ft és 2.000 Ft névértékű emlékermék mind az unitáriusok, mind a szélesebb nyilvánosság előtt nagy sikert arattak. Ezúttal is köszönetet mondok Kovács Sándor tanár úrnak az önzetlen segítségéért. Azt gondolom, nagy fegyvertény, hogy sikerült mindezt megvalósítanunk. A 2018-as emlékbélyeg és emlékermék nemzetünk kulturális emlékezetében kitörölhetetlen lenyomatai egyházunk 450 éves fennállásának és a jubileumi évnek.



Emberről próbáló türelemre és nagyon kitartó munkára volt szükség ahhoz, hogy a Kormány 1565/2017. (VIII. 28.) Korm. határozata a Magyar Unitárius Egyház programjainak és fejlesztéseinek támogatásával összefüggő feladatokról (megjelent a Magyar Közlönyben, 2017. évi 136. szám, p 19359) című határozatban az egyházkerület könyvkiadói programjára biztosított 9.600.000 Ft támogatásból megvalósítsuk terveinket. „A vallásszabadság éve” című sorozatunk keretében már megjelent hat kötet, illetve további kettő megjelenése az elkövetkező hetekben várható. Külön is felhívom az érdeklődők figyelmét Jánosi Andrea kolozsvári képzőművész teljesítményére, aki a könyvsorozat arculatát

szerint a szükséges változásra az elkövetkező időszakban nem kerül sor. Testvéreink többségének fogalma sincs, hogy milyen feladatokkal, problémákkal, válságokkal és kihívásokkal kell az egyházkerület hivatalának és Elnökségének nap, mint nap megküzdeni. Jelen valóságunkról sajnos az is elmondható, hogy még egyházközségeink presbitereinek mindegyike előtt sem ismertek a hétköznapjainkat meghatározó létfeltételek.

A személyi jövedelemadó egyházaknak felajánlható ún. 1%-ból, illetve az azt kiegészítő állami támogatásból (ami a felajánlók számával egyenesen arányos) 2018-ban (2017. évi bevallások alapján) nominálisan az előző évhez hasonló nagyságú támogatáshoz jutott az egyházkerület. Örömmel jelentem, hogy a 2018. évi bevallások statisztikája javult. Ennek köszönhetően az egyházkerület az egy évvel korábbi összeghez képest 12%-kal magasabb nominális összegben részesült.

Továbbra is „csúcsra járattuk” saját bevételeinket is. A templomos ingatlanban és egyéb ingatlanjainkban található lakásainkat minél kedvezőbb feltételek mellett igyekszünk bérbe adni.

Tekintettel arra, hogy az 500 millió forint egészen biztos, hogy nem lesz elég egyházi központunk elkerülhetetlen rekonstrukciójára, amint elkészülnek a tervek és a költségbecslések, újabb támogatásért ismét a kormányhoz fogok fordulni.

A Nagy Ignác utcai templomos ingatlanunk rekonstrukciója kiváló alkalom, hogy újra gondoljuk és racionalizáljuk a műemlék épület használatának geográfiáját. Az egyházkerület elnöksége ismertette a Budapesti Unitárius Egyházközség presbitériumával az ezzel kapcsolatos elképzeléseit. Ahhoz, hogy racionális, méltányos és időtálló megoldások szülessenek, nagy szükség van az egyházközség bölcsességére. A rekonstrukció

egyik kiemelt célkitűzése a templom és a közgyűjtemény akadálymentesítése. Legalább egy, de inkább két lift felépítésében gondolkodunk. Nagy küzdelem várható a műemlékvédelmi hatóságokkal az engedélyezés folyamatában.

Beszámolómm végén egy végtelenül aggasztó helyzetre hívom fel egyházunk nyilvánosságát.

Néhány hónapja derült ki számomra, hogy az EKT Elnöksége ülésein elhangzottakról 2017. szeptemberétől (2019. tavaszáig) nem készülnek jegyzőkönyvek, kizárólag az önmagunkban gyakran érthetetlen döntéseket/határozatokat rögzítették az illetékesek. Ennek egyik következménye, hogy nem lehet visszakeresni a döntésekhez vezető viták során elhangzott véleményeket, álláspontokat, információkat stb. Mind-ebből az is következik, hogy ebben az időszakban az EKT Elnökség tevékenysége nem, vagy csak korlátozott módon volt nyilvános, ezáltal csak limitáltan felügyelt. Arról nem is beszélve, hogy ezáltal korlátozottan interpellálható vagy megfellebbezhető. Ez az áldatlan helyzet súlyosan sérti a szabályzatainkban előírtakat. Az már egy másik kérdés, hogy ezt az állapotot hallgatólagosan tudomásul vette, elfogadta az Egyházi Képviselő Tanács nyilvánossága. Ismereteim szerint (rajtam kívül) az EKT tagjai közül senki nem kérte a jegyzőkönyveket. Véleményem szerint mindez nagyfokú közönytől árulkodik. Azt gondolom, a Főtanács nem mehet el szó nélkül a történet felett. Tisztelettel kérem a Főtanácsot, fogadja el a beszámolómat!

Budapest, 2019. június 17.

(*A megjelentetett jelentés az egyházkerületi közgyűlésre készített jelentés kibővített változata)

Elekes Botond főgondnok

Szervét Mihály-díj

A 2019. június 1-én tartott Egyházkerületi Közgyűlés döntése alapján 2019-ban a Szervét Mihály-díjat **dr. Barabássy Sándor** volt egyházkerületi felügyelőgondnok és **dr. Vernes Gyula** (posztumusz) volt pécsi egyházközségi gondnok kapták. Szeretettel gratulálunk!

Dr. Barabássy Sándor

1949. szeptember 25-én született Marosvásárhelyen. A marosvásárhelyi Bolyai Farkas Liceumban érettségizett, majd Temesváron szerzett okleveles vegyészmérnöki képesítést. 1972-től kutatómérnökként kezdi pályáját szülővárosában, majd családjával Magyarországra települ. Tanít a Budapesti Műszaki Egyetemen a Kertészeti és Élelmiszeripari Egyetemen, tudományos fokozatokat szerez, kutatásairól rendszeresen publikál. 2000-től szakterületén, különböző vállalatoknál fel-



Dr. Barabássy Sándor

sővezetőként dolgozott. Tagja a MTA köztestületének, az International Society of Food Physics társaságnak, valamint a Bolyai Alapítvány kuratóriumának.

Dr. Barabássy Sándor családi hagyományait tekintve, régi, erdélyi gyökerű, történelmi unitárius familia tagja, a két világháború között dr. Barabássy István kúriai bíróként a Hőgyes utcai egyházközségért tett sokat, nagybátya dr. Barabássy László 1968-1991 között az erdélyi Unitárius Egyház főgondnoka volt. Édesanya festette a nagyváradi unitárius imaház szőszékének a kazettáit. A családi hagyományt önmagára nézve mindig kötelező örökségnek tekintette. 1968-ban részt vett a kolozsvári unitárius templomban megtartott 400 éves évfordulós megemlékezésen és ünnepi istentiszteleten, ez az esemény örök emlékként határozta meg egyházi elkötelezettségét.

1982-től vesz részt a Budapesti Unitárius Egyházközség életében és tevékenységében. 1990-től folyamatosan presbitere az egyházközségnek, jelenleg ő a legrégebben szolgáló presbiter. Szívügyének tekinti a magyarkúti szabadteri istentiszteletek és együttlétek szervezését, mint a régi hagyományok új köntösben történő folytatását.

Egyházunk jövője szempontjából az „építkezést” meghatározó kérdésnek tartja, ezért – azt vallja, hogy nagyon fontos, az intézmények létrehozása, apró lépésekkel ott „ahol és ahogy lehet” a Bethlen Gábori bölcsességgel.

Dr. Vernes Gyula (1907-1994)



Dr. Vernes Gyula

Baróton született, tanulmányai elvégzése után vármegyei tiszti főügyész volt Besztercén. Nyíregyházára 1947-ben költözött, ebben a szörvényben lát el először gondnoki teendőket. Istentiszteleteiket a nyíregyházi evangélikus templomban tartják.

2009–2012-ig a Magyarországi Unitárius Egyház főgondnok-helyettese: ebben a minőségében vesz részt az egyházi unió előkészítésében, annak minden fázisában. Aláírja az erdélyi és a magyarországi unitárius egyházrészek újraegyesítési dokumentumának (nyilatkozatának), illetve résztvevője az egyesítési zsinatnak.

2012-től megválasztották a Magyarországi Egyházkerület felügyelőgondnokának és a Magyar Unitárius Egyházi Képviselő Tanács tagjának. 2016-tól újraválasztották felügyelőgondnoknak, e tisztséget 2018. december 31-ig töltötte be, mert kora és családi helyzete miatt nem vállalhatta tovább a tisztséggel járó feladatokat.



A Szervét Mihály-díj bronzplakettje

1964-ben költözik Pécsre, inentől a dél-dunántúli unitáriusok gondnoka. Ebben az időben Szász János unitárius lelkész látja el a lelkészi feladatokat. Az istentiszteleteket itt is az evangélikus templomban tartják. Gyula bácsi igen jó kapcsolatot épít ki a református és evangélikus egyházközségekkel, a pécsi evangélikusokkal még Nyíregyházáról felveszi a kapcsolatot. Szívügyének tartotta a Pécsi Disputa kapcsán az emléktáblának az elhelyezését, amelyet sikerre is vitt, azt 1993-ban avatták fel.

A pécsi unitáriusok elmondása szerint Gyula bácsi volt az az ember, aki szeretettel fogadott mindenkit, meghallgatott, bátorított. Ezt a fajta magatartást igen értékelték azok az Erdélyből érkező unitáriusok, akik egy kis kapaszkodót, éltető segítséget kerestek. Bandi András gondnok (1988-ban került Pécsre) elmondása szerint alig várták az alkalmakat, hogy találkozzanak vele, illetve a Budapestről érkező jóságos tekintetű Szász János lelkésszel. A kis gyülekezet minden tagját számon tartották, bátorították, segítették.

A pécsi unitáriusok kiemelték rajongó szeretetét a szülőföldje iránt, gerinces magatartását. Élete utolsó pillanataig családjának, és az általa összefogott kis közösségnek szánta minden idejét. Emléke, magas, szikár alakja végleg beleégett a pécsi unitáriusok emlékezetébe.

Családjának tagjai 2019. június 9-én Pécsen, a pünkösd-i istentisztelet keretében vették át a Szervét Mihály-díjat és a hozzá tartozó oklevelet.

25 év a dr. Szent-Iványi Sándor Unitárius Gyűjtemény szolgálatában

A dr. Szent-Iványi Sándor Unitárius Gyűjtemény nélkülözhetetlen kutatóhelye az unitárius egyház történelmével, tanításával foglalkozó kutatóknak, diákoknak. Gyűjteménye: unitárius szerzők művei, unitárius és protestáns periodikák, idegen és magyar nyelvű könyvek. A könyvtár gyűjtőköre: unitárius szerzők unitárius vonatkozású és egyéb írásai, protestáns és általános teológiai szakirodalom, unitárius sajtó 1861-től napjainkig, valamint unitárius tárgyú vagy azzal kapcsolatos könyvek és folyóiratok, általános teológiai és társadalomtudományi témájú könyvek. A könyvtári gyűjtemény mellett az unitárius egyház levéltári iratait is itt őrzik.

A könyvtár a budapesti anyaegyházközség fennállása (1882) óta adományokból és hagyatékokból gyűlt össze. A könyvek könyvtárrá rendezését id. László Gyula végezte először az 1920-as években. A Budapesti Egyházközség könyvtára 1930-tól 6000 kötetel fogadta olvasóit. A II. világháborúban a könyvvállomány egy része megsemmisült, ezt követően a hetvenes évekig ömlesztve tárolták a megmaradt könyveket.

Ferenc József püspöksége idején (1971-1988) a 70-es években dr. Kaplayné Shey Ilona végezte el a könyvtár újjászervezését. Szerzői betűrendes katalógust állított fel a 3700 kötetre apadt könyvtár anyagáról, unitárius tárgyú katalógust kezdett kialakítani, valamint az Országos

Széchenyi Könyvtár közreműködésével a régi könyveket védetté nyilvánította. Állami és fenntartói támogatással az 1994-ben kinevezett új könyvtáros: Muszka Ibolya irányításával 1997-ben történt meg az önálló helyiségbe való költözés. 2000-ben kezdődött meg az időközben 6000 kötetre gyarapodott állomány katalógusának elektronikus kialakítása.

A könyvtár 2002-ben az Alapító Okiratban erősítette meg nyilvános jellegét, és nagyobb gyakorisággal áll az érdeklődő olvasóközönség szolgálatára, s az elektronikusan feltárt anyag folyamatos bővítéssel olvasható az interneten.

2014-ben a könyvtár és a levéltár új helyiségekkel bővült. A könyvtár-levéltár az új helyiségekkel együtt új nevet is kapott. Az egyházkerület vezetősége a dr. Szent-Iványi Sándor Unitárius Gyűjtemény elnevezés mellett döntött, így a január 16-án tartott megnyitó egyben névadó ünnepség is volt. A nagy sajtóérdeklődés mellett lezajlott eseményen a nemzeti színű szalag elvágása után beszédet mondott Bálint Benczédi Ferenc püspök, Elekes Botond főgondnok és Hölvényi György egyházi kapcsolatokért felelős államtitkár. Az alkalomra összeállítottunk egy kiállítást is Szent-Iványi Sándor életéről és munkásságáról, amelyet Béres-Muszka Ibolya, a gyűjtemény vezetője nyitott meg.



A Gyűjtemény egyik új helyisége



Levéltári dokumentumok

Béres-Muszka Ibolya gyűjteményvezető 1994-től, pontosan 25 éve irányítja „mindenesként” az egyházkerületi könyvtár és levéltár működését. E jubileumi évforduló kapcsán közöljük a vele készült interjút, amely az EKE (Egyházi Könyvtárak Egyesülése) Hírlevél 2018/4. számában jelent meg.

• *Melyik könyvtárban dolgozol? Milyen számokra fontos jellemzőjét emelnéd ki?*

A Magyar Unitárius Egyház Magyarországi Egyházkerülete Dr. Szent-Iványi Sándor Unitárius Gyűjtemé-

nyében. A jelenlegi hosszú elnevezésben benne rejlik egyházunk és könyvtárunk története egyben.

Az idén 450 éves magyar alapítású egyház egységét a 20. század történelmének hatása osztotta ketté, így az 1920-as éveket követően az Erdély és a mai Magyarország területén az egyházi életnek is osztódnia kellett. Párhuzamosan alakultak ki gyűjtemények. Így tehát van erdélyi unitárius könyvtár és levéltár és van mindkettőből magyarországi is. A mostani elnevezés az egyházrészek 2012-ben létrejött újraegyesülését tükrözi. A Dr. Szent-Iványi Sándor Unitárius Gyűjtemény nevet 2014-ben vettük fel.

• *Mióta dolgozol itt? Hogyan kerültél ide?*

1985-től kapcsolódtam be a budapesti unitárius gyülekezeti életbe. 1986-tól hitoktatói, később több cikluson át presbiteri feladatokat is elláttam. Egyik diplomamunkám témájául a magyar nyelvű unitárius sajtó történetét választottam. Kutatómunkám során ismerkedtem meg a budapesti unitárius könyvtárral, a benne található dokumentumokkal. Az akkori, 80 éven felüli könyvtáros engem megismerve bennem látta az ő tevékenysége folytatásának lehetőségét. Rendkívüli volt az elköteleződése. Dr. Kaplayné Shey Ilona azóta is példaképem. Az 1994. évi zsinat választott engem a könyvtár-levéltár élére, s azóta is ezt a feladatot látom el.

• *Miért, hogyan lettél könyvtáros?*

Az iménti válaszom részben lefedi e kérdés megválaszolását, de kiegészíteném azzal, irodalomtudományi-bölcsész diplomával rendelkezem és előző diplomáim pedagógiai képesítést adtak. A már 25. éve tartó megbízatás arra kötelezett, hogy a Könyvtári Intézet képzéseiben részt vegyek, és hogy folyamatosan tovább is képezzem magam.

• *Milyen feladatokat látsz el?*

A magyarországi unitárius egyházi szervezetben a könyvtár-levéltár 1994 óta összevontan működik, azóta végzem az irányítását. Először én voltam a vezető és beosztott egy személyben. Ha kellett katalogizáltam, olvasószolgálatban a kutatókat segítettem, levéltári tájékoztatást adtam, statisztikákat szerveztem, pályázatot írtam, a gyűjtemény anyagából egyházi kiállítást szerveztem. Most, hogy már van segítségem, kicsit könnyebb távlatokban gondolkodni. Tudástárunk további bővítésén munkálkodom a digitalizálás segítségével.

• *Milyen kihívásokat tartogat a munkád?*

Egy ilyen kisebb egyházi könyvtárban – mint a mienk, alig tízezer kötetrel – mindent egy, esetleg két személynek kell végeznie. 1997-ben egyedül pakoltam be-és ki a könyves dobozokat az önálló helyiségbe költözéskor, ugyanis az 1970-es évektől a püspöki irodával egyben voltak a könyvek elhelyezve. 2000 után kaptam egy nyugdíjas szaklevéltárost, akivel el tudtuk kezdeni a levéltári anyag fondrevízióját, így több időm maradt a könyvtárra. Ettől az időszaktól fogva kaptam fizetést, addig térítés nélkül dolgoztam. A katalogizáláshoz is ez után sikerült találnom először könyvtárszakos egyetemi hallgatói segítséget. A 2010-es évek második felében helyiségekkel is bővült az intézményünk, sikerült kutató-olvasószobát kialakítani, a dokumentumokat szakszerűbben elhelyezni és folytatni a megkezdett feltáró-feldolgozó tevékenységet. Könyvtári katalógusunkat a Huntéka rendszerből szolgáltatjuk. A könyvtárba személyesen látogató olvasó az internet terjedése óta nagyon fogy. Történész, egyháztörténet iránt érdeklődő kutató, szakdolgozata megírását tervező egyetemi hallgató válunk nálunk rendszeres olvasóvá. Ezért a forrásaink, dokumentumaink internetes elérhetőségére kell törekednünk, ez a mai kor elvárása. Ugyanakkor a múlt, az eredeti források megőrzése is nagyon fontos számomra.



Béres-Muszka Ibolya a Gyűjtemény olvasótermében

• *Milyennek látod a mai magyar könyvtárügyet, benne az egyházi könyvtárak helyzetét?*

A magyar könyvtárügy a kultúrán belül egy olyan ágazat, amit kívülről szolgáltatásnak látnak, de belülről nézve meg nem fizethető szolgálat, így aztán nagyon meg sem fizetik a benne dolgozók áldozatvállalását. A könyvtárosként dolgozók aktivitásán, kreativitásán, lelkiismeretén múlik egy adott intézmény eredményessége és nem utolsósorban azon, milyen vezető tartja össze az adott közösséget. Persze az anyagi-fenntartói háttér sokat segíthet a fejlődés lendületén. Az elmúlt negyed évszázad alatt megtapasztaltam, hogy mindezek ellenére nagy szükség van arra, hogy a lelkesedésünket ne veszítsük el, figyeljünk érzékenyen a szakmában folyamatosan zajló változásokra, az olvasói elvárásokra. Minket, egyházi könyvtárakat a különféle (fenntartói, központi költségvetési, szaktárcai, pályázati) támogatások tudnak fenntartani, anyagi bázisunkat biztosítani. Látszólag sok a segítség, de mire lebontva elkerül egy-egy intézményhez, bizony nagyon kevés marad. Sokszor elgondolkodom azon, hogy hol tartanánk, ha a múlt század közepétől nem kerültek volna háttérbe az egyházi gyűjtemények...

Az Egyházi Könyvtárak Egyesületében hasonló adottságokkal, nehézségekkel küzdő egyházi könyvtárral, illetve benne dolgozó könyvtárossal találkozom, ilyenkor megerősödöm abban a hitemben, hogy látszólag reménytelen helyzetben nem csupán a mi gyűjteményünk van, és mégis tudunk fejlődni, előre lépni, és a közös fórumokon lendületet kapunk egymás lelkesedésétől. Mi, egyházi könyvtárosok hívó emberek is vagyunk, a hit, a remény és a szeretet szent hármassága a szakmaiság mellett további erős kapocs az együttműködésünkben.

• *Milyen hobbid, szabadidős elfoglaltságaid vannak?*

Visszakérdezhetek? Mi az, hogy szabadidő? „Szabadidőben” egy kórház ügyeit intézem, amit férjem álmódott meg: egy hálapénz nélküli kórházat. Az emberekkel jól tenni, az embereket szolgálni, ezt hivatásnak tekintem. Kórházi és a gyűjteményi elfoglaltságom mellett hétközben tanítottam, évtizedekig hitoktattam az unitárius ifjúságot a vasárnapi szabadidőmben. Nagymama is lettem, tehát ha szabadidőről van szó, azt min-

dig valamilyen „társaságban” töltöm. A hobbim mindvégig az olvasás maradt.

• *Mit jelent számodra az olvasás?*

A könyvek szeretete eszmélésem óta tart. Először természetesen a mesekönyvek világa ragadott meg. Nagycsaládban éltem, nem voltunk gazdagok, de szüleimnek fontos volt, hogy akár részletre is három testvéremnek és nekem könyvajándékot vegyenek. Majd kisiskolás koromban beiratkoztam a falu könyvtárába, ahol a könyvtáros néni okosan elégítette ki olvasáséhségemet, ízlésformáló hatását csak később ismertem fel. Édesanyám és az általános iskolai magyartanárom tovább mélyítette az irodalom, olvasás iránti érdeklődésemet. A középiskolai években is sokat olvastam, aztán jött egy évtized, amikor a családalapítás, gyereknevelés volt a hivatásom. Fontos volt, hogy a gyerekeimet olvasóvá neveljem. Ebből az időszakból legmáramarandóbb emlékünk a sok közös olvasás. Majdnem harmincéves voltam, mikor a tanítóképzőben találkoztam a tudományos olvasással. Szerettem ezt a fajta elmélyült formáját is az olvasásnak. Tizenöt évet töltöttem folyamatos tanulással a felsőoktatásban, ez napi szintű találkozást jelentett szépirodalommal, elemző művekkel. Az unitárius könyvtárba érkező saját és különböző felekezeti sajtót is naponta figyelemmel kísérem. Az olvasás, bár figyelmet követel, ismeretet ad, kielégíti a kíváncsiságomat, gyönyörködtet és ellazít engem.

• *Melyek a legfontosabb, meghatározó olvasmányélményeid?*

Visszautalva a gyerekkoromra: nagyon szerettem a különböző népek meséit, a magyar népmesék humorát.

Az általános iskolában sok verset olvastam, rendszeresen szavaltam, és egy párat írtam is. A kötelező olvasmányok tizenévesen engem nem taszítottak, mint a korombeli diákokat, könnyen belehelyezkedtem az adott korbba, pl. az Egri Csillagok, az Aranyember című regények világába. Utóbbi többször elolvastam, mielőtt a diákjaimmal elkezdtük elemezni, minden alkalommal más helyeződött az érdeklődésem középpontjába. Az ókori görög irodalomból Szophoklész Antigonéja több évtizede visszacseng az emlékeimbe. A középiskolai évek alatt fedeztem fel Villon, Baudelaire, Verlaine, Rimbaud költészetét, megannyi külön világot. Ady versei, társadalompolitikai írásai nagy hatással voltak rám. Külépve a gyereki látószögből, másképp figyeltem a világot. A gyerekneveléssel töltött időszakomban olvastam Thomas Mann Varázshegy című művét, amit esténként a konyhában elemeztünk ösztönösen szintén irodalomrajongó bátyámmal. Hitoktatóként a Biblia olvasása, a gyerekekkel történő értelmezése volt elemi hatással rám, és remélem, át tudtam adni valamit ebből a hatásból nekik is. Ahogy változom (ez öregedést is jelent!), úgy változnak az ágyam mellett sorakozó művek szerzői, műfajai: Arany János, Márai Sándor, Eszterházy összegző kötetei. De figyelem az új hangokat is: pl. Háry János, Grecsó Krisztián egy-egy művét érdeklődéssel fogadom. Könyvtárosként „hivatásos” olvasóvá váltam, de a betűk szerelmese maradtam!

A szerkesztőség nevében mi is köszönetet mondunk Ibojának áldozatos munkájáért és ez úton is kívánunk neki jó egészséget és erőt a további munkához!

Könyvbemutatók

Uzoni Fosztó István–Kozma Mihály–Kozma János

AZ ERDÉLYI UNITÁRIUS EGYHÁZ TÖRTÉNETE III/I.

Fordította: Márkos Albert

A fordítást a latin eredetivel egybevetette és kiegészítette: Balázs Mihály

Sajtó alá rendezte: Hoffmann Gizella, Kovács Sándor, Molnár Lehel

2019. május 9-én a Magyar Unitárius Egyház Magyarországi Egyházkerülete és az Országos Széchényi Könyvtár közös rendezésében került sor Az Erdélyi Unitárius Egyház története III/I. kötetének bemutatójára az Országos Széchényi Könyvtár VI. emeleti dísztermében.

Tüske László az OSZK főigazgatója köszöntötte a vendégeket, üdvözölte a könyvtár és az egyház első közös kiadásának megjelenését; majd **Bálint Benczédi**

Ferenc, a Magyar Unitárius Egyház püspöke méltatta a kötet jelentőségét, a sajtó alá rendezők munkáját. Ezt követően **Elekes Botond**, a Magyar Unitárius Egyház Magyarországi Egyházkerületének főgondnoka, a kiadás megjelentetésének mentora beszélt az együttműködésről, megköszönte a szerkesztők munkáját. Ezt követően **Boka László**, a könyvtár tudományos igazgatója, hangsúlyozta a közös kiadás fontosságát.

A bemutató moderátora Földesi Ferenc különgyűjteményi igazgató volt. A kötetet **Káldos János** (a latin kiadás szerkesztője, s ez és az előző két kötet is ő ismertette) könyvtáros mutatta be, igen szemléletes és élvezetes előadásban.

Ezt követően egy ősbemutatóra került sor, a fordító Márkos Albert unokája, a hegedűművész **Márkos**



Balázs Mihály, Hoffmann Gizella, Kovács Sándor



id. Márkos Albert és ifj. Márkos Albert koncertje

Albert, és dédunokája, **Márkos Albert** csellista és zeneszerző előadta ez utóbbi *Vigyázz értem Úr Isten* című zsoltár parafrázisát (Unitárius Énekeskönyv 193. sz. ének, LXX. Zsoltár), a szívet-lelket megérintő zenét a közönség megrendülten hallgatta.

Ezt követően a sajtó alá rendezők, **Balázs Mihály**, **Kovács Sándor**, **Hoffmann Gizella** mondták el (**Molnár Lehel** tanulmányútja miatt nem lehetett jelen) beszéltek az egyháztörténeti kiadás jelentőségéről, beszéltek a kutatás nehézségéről, osztották meg személyes viszonyukat és tapasztalatukat a munkálatokról.

A könyvbemutatót az unitárius szellemi örökségét (16–19. század) bemutató kiállítás kísérte, az Országos Széchényi Könyvtár Kézirattárában, Régi Nyomtatványok Tárában és a Törzsgyűjteményben őrzött unitárius alkotások kéziratokat és nyomtatványokat. A kiállítás bemutatta a fordító Márkos Albert tevékenységét is. A tárlóban bemutatott dokumentumokhoz a Márkos család is hozzájárult, köszönet illeti őket, valamint **Béres-Muszka Ibolyát** is, hogy a Dr. Szent-Iványi Sándor Unitárius Gyűjtemény Könyvtárából biztosított dokumentumokat. A kiállítás kitért az Unitárius Egyház és a könyvtáralapító, Széchényi Ferenc kapcsolatára, bemutatta az OSZK-ban őrzött Szentábrahámi Lombárd Mihály püspök kéziratait, de kitért az unitárius alapművek bemutatására, mint a káték, prédikációk, teológiai művek, egyháztörténetek, konfessziók, énekes-

könyvek, az egyházi rendtartás, levelezések stb. bemutatására is. A kiállítás bemutatta a meglévő kéziratok valamennyi címlapfotóját is (négy kézirat, 19 címlapját), hogy átfogó képet alkothassunk az unitárius egyháztörténet monumentális teljesítményéről. (A kiállítás kurátora **Hoffmann Gizella** volt.)

A könyvbemutatót szép számú hallgatóság kísérte figyelemmel, unitárius közösség képviselői és szakmai érdeklődők egyaránt. Azt est értékét emelte, hogy a Márkos család számos tagja is jelen volt a könyvbemutatón.

Kiadó:

Magyar Unitárius Egyház, Magyar Unitárius Egyház Magyarországi Egyházkerülete, Országos Széchényi Könyvtár. Budapest-Kolozsvár, Idea Nyomda, 2018.

Terjedelem: XII., 1244 p., illusztr., ISBN 978-606-8779-08-9. A fényképeket készítette: Molnár Lehel

Képfeldolgozás: Idea Plus (Könczey Elemér, Fazakas Botond)

Nyomdai előkészítés: Hoffmann Gizella, Virág Péter

A kiadást támogatták: Az Unitárius Lelkészek Országos Szövetsége, az Emberi Erőforrások Minisztériuma, a Külgazdasági és Külügyminisztérium, a Reformáció 500 Emlékbizottság

Hoffmann Gizella

Kászoni József: MEGVAN AZ IDEJE A MEGŐRZÉSNEK

Az unitárius egyház fennállásának 450 évfordulója alkalmából megjelentetett „A vallásszabadság éve” könyvsorozat nyolcadik kötete.

Szerkesztette: Rokolya Gábor

A borítót tervezte: Jánosi Andrea

A kötetet tervezte: Kiss István

Fotó Hadú József, Csedő Attila, A Magyar Unitárius Egyház Magyarországi Egyházkerület Dr. Szent-Iványi Sándor Gyűjtemény

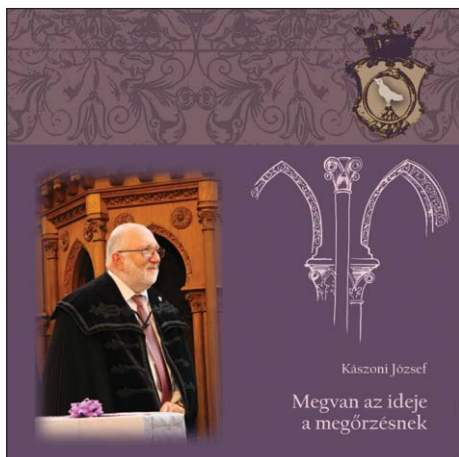
Kiadja a Magyar Unitárius Egyház Magyarországi Egyházkerülete. Felelős kiadó: Elekes Botond főgondnok.

2019. június 22-én 17 órától a Nagy Ignác úti templomos ingatlan gyülekezeti termében került **Kászoni József** püspöki helynök – volt budapesti lelkész – *Megvan az ideje a megőrzésnek* című könyvének dedikálásal egybekötött bemutatójára.

A szép számú közönséget **dr. Czire Szabolcs** budapesti lelkész köszöntötte, a könyv „születéséről” **dr. Rokolya Gábor** a kötet szerkesztője tartott ismertetőt. A kötetet **Kriza János** miskolci lelkész, a szerzőt **Zoltán Csaba** a budapesti egyházközség presbitere, a gyülekezet volt gondnoka mutatta be.

A könyvbemutatóval egybekötve kerül sor **Hajdú József** *Épített unitárius örökségünk* című fotókiállításának megnyitójára is. A rendezvényt **Bucsi Annamária** operaénekesnő és **Mészáros Nóra** zongoraművész szívet-lelket gyönyörködtető előadása tette teljessé.

A következőkben a könyvbemutatón elhangzott gondolatok, ismertetések szerkesztett változatát közöljük.



Dr. Rokolya Gábor: **A kötet születése – a gondolattól az ajándékig**

A könyv megszületését az inspirálta, hogy szeretett lelkészünk, Kászon József a kibúcsúzó istentiszteleten egy értékes, régi bibliát kapott ugyan ajándékba a gyülekezetétől, de én úgy gondoltam, hogy egy szellemi ajándék elkészítése többet jelenthet az ünnepelt részére, mint egy tárgyi, még oly becses ajándékkal szemben is, mint a Szentírás. Az egyházközség presbitériuma elfogadta a javaslatomat és Elekes Botond főgondnok úr, az egyházkerület nevében vállalta a kiadás költségeit.

A könyv szövege kontextusba kívánta állítani a szerző teológiai szakdolgozatát, mint a kezdetet az utóbbi tíz év istentiszteletein és egyházi ünnepeken elmondott igehirdetési szövegeivel. A könyv adott lehetőséget arra, hogy az egyes prédikációk az elhangzásukat és az Unitárius Életben történt megjelentetésüket követően egymással párbeszédbe léphettek és így az Olvasónak is megismerheti az igehirdető lelkész gondolkodását, teológiai hitvallását és az életről vallott felfogását.

A könyv szerkesztő által választott színei, a színek szimbolikája is tudatos üzenet hordoznak. A szöveg két szín nyomása, a piros és a fekete mutatja a bűn és az áldozat, az engesztelés kölcsönhatásait. A borító lila színe az ég és a föld közötti egyensúlyra utal, aminek a megteremtője elsősorban a lelkész a gyülekezetben.

A könyv formátuma a 21x21 centiméteres négyzet formájú vágott könyv, pedig a modern külsejével kívánt keretet adni a korunk korszerű igehirdetésének. A könyv fényképeit Csedő Attila (erdélyi képek) és Hajdú József készítette. Ugyancsak Hajdú József dolgozta fel a kiválasztott amatőr fényképeket is. A fényképek a könyv szerkesztése során azt a feladatot töltötték be, hogy a képek sorozata mintegy áramlásszerűen köves-

se, szolgálja a szöveg megértését. Az eseményhez kötött fényképeken kívül a pályakezds éveit az erdélyi (bözdüjfalui és bözdökrispataki, valamint a homoródszentmártoni) unitárius templomok, míg a könyv második felében a Nagy Ignác utcai templom fényképei uralkodnak. A könyv vége felé haladva eltűnik az emberi ábrázolás a fotókról, hogy egyre inkább a templom és a vallás misztikája lépjen elő a vitrázsok, az orgona, a szószék és az Úr asztala ábrázolásával, hogy a könyv végén a templom bezárt kapuja figyelmeztessen arra, hogy Kászon József lelkész esetében „*megvan az ideje a megőrzésnek*”.

A könyvön Hajdú József fényképész, Kiss István tipográfus, valamint dr. Vajda Krisztina nyelvi lektor dolgozott a szerkesztő mellett. A szerkesztési munkába később bekapcsolódott Elekes Botond főgondnok és Kászon József lelkész is. A fényképanyag begyűjtésében és a szöveg leírásában is többen segítettek, ennek a közös együttműködésnek és munkának az eredménye ez a könyv.



Dr. Rokolya Gábor, Kriza János, Zoltán Csaba, Kászon József

Kriza János: **A pap, a nevelő, az írástudó... és az EMBER**

Elsősorban megköszönöm a szerző felkérését erre a megtisztelő feladatra. Én a belső tartalom alapján szeretnék kedves csinálni az elolvasásához a könyv születésének történetét, létrejöttét, a munkában segítséget nyújtók nevét és tevékenységét dr. Rokolya Gábor a könyv megálmodója és szerkesztője fogja elmondani.

Amikor ezt a kötetet a először kezembe fogtam tudtam, hogy egy hosszú utazásra indulok – helyben maradván – hiszen egy egész életet fog át. És mivel minden véleményt az ember a saját szubjektív érzésein keresztül tud megszűrni, elmondom őszintén, hogy először megsimogattam, mert éreztem rajta a „nyomdamelegséget”, hiszen még a szerzőnél is hamarabb foghatam meg a kész könyvet, éreztem rajta a sok munkát, a gondoskodást, a nyomdafesték illatát. Közben már el is kalandoztam saját emlékeimhez, amikor nyomda és kiadóvezetőként én is könyveket készítettem... Ezzel az élménnyel párhuzamosan hasított belém a gondolat, hogy ennek a könyvnek talán ez az igazi célja, hogy a

benne megjelent írásokkal, amelyek a szerző életén keresztül megszürt gondolatok és tanítások, hogy ezeken keresztül megtaláljuk és felfedezzük saját élményeinket, melyek a gondviselő és örökkévaló végtelen valóságához, Istenhez vezetnek.

Mert ez kedves Testvéreim minden lelkész célja – utat mutatni, ennyit tehetünk, utat mutathatunk, mert járni az úton már mindenkinek magának kell a megmutatott úton. Gyönyörűen kezdődik a bevezetés, amelyet nem ő írt, hanem neki írtak és róla írtak bizonyítva ezzel, hogy a valóságos célba vivő útra mutatott rá: „*Aki szereti a testvérét az a világosságban van...*” (1Jn 2,10-11); „*Mert akiket Isten lelke vezérel, az Istennek fiai*” (Róm 8,14) –ezekkel a biblia gondolatokkal jellemzik az ő szolgálatát.

Amikor a 41 évi szolgálatába egy résnyi betekintést engedő kiadványt szeretnék bemutatni, akkor a könyv tartalmán keresztül óhatatlanul a szerzőt, az embert méltatjuk. Én csak a szavakat adom a bennem megszülető érzésekhez amikor az ő szolgálatának, munkájának méltatását próbálom szavakba önteni. A gondolatokat én csak szavakká formálom, de nem én alkotom meg. Mert a méltatás alkotója maga a nagybetűs EMBER, Kászoni József. Ezért, a könyv bemutatása rendjén, főként az ő a soraidból idézek...

Az őt méltató bevezető írások után következik *A lelkési pálya kezdetén* című fejezetben a Jeremiás prófétáról írt dolgozat *A prófétizmus jelentősége a mono-teizmus fejlődésében* címen. Jeremiást két sajátos bölcsesség jellemzi írja: *a hazafiság és Isten imádása*. Távol álljon tőle, hogy Joco barátomat Jeremiás prófétához hasonlítsam, de amióta én ismerem és palástban látom, ott van palástjára feltűzve a magyar címer... Jeremiás is példázza, hogy Istent hirdetni és közben hazafinak is lenni lehet, sőt talán követelmény! Szeretettel ajánlom a hallgatóság figyelmébe az augusztus 20-i, Szent István napi prédikációkat, melyek egyértelműen utalnak rá, hogy a szerző vallása, hite szorosan összeforr magyarságával.

Amit a versek jelentenek a költőnek, azt jelentik a papnak a prédikációk. A kötet szerkesztő Rokolya Gábor a naptári év ünnepi sorrendjét választotta a megjelent elmélkedések és egyházi beszédek sorrendjeként.

Külön fejezetben jelennek meg a Biblia példázatokra írt beszédek, valamint az unitárius egyházat és vallást bemutató, hirdető és tájékoztató jellegű írások, valamint az amerikai unitárius-univerzalista és a világ más pontjain működő unitárius egyházakkal kapcsolatos visszaemlékezések, az ott elhangzott beszédek és élményleírások, valamint az ott megismert tanulmányok, írások fordításai.

A kötet törzsanyagát kétségkívül az elhangzott beszédek alkotják, és ezeken keresztül sugárzik felénk – a közölt személyes tartalmakon keresztül – a legjobban a szerző személyisége, hite, vívódása, életküzdelve a jézusi tanítás követésével, de gondolati összegzésében végül mindig megérezzük a felénk hajoló gondviselő Isten megnyugtató közelségét. Egyszerre, tanít, tájékoztat, sőt néha a megbotránkozás eszközével próbál felrázni a hétköznapiok tunyaságából, idézem... „*De a mi*

lelkézi, prédikátori, papi életünk már csak ilyen; az Igét akkor is hirdetni kell, ha megbotránkozást kelt.” de végig következetesen tesz bizonyosságot a jézusi tanítás nyomán megtalált Istenről, amit nemcsak hirdet, hanem életpéldái nyomán felmutatja, mintegy megmutatja jelenlétét az életében.

Ennek egyik átütő erejű példája nem szokványos Anyák napi beszéde! Az anyák dicsérete tisztelete közben, a szülők kötelességeire is próbál rámutatni. Az édesanyai szeretet értékét hangoztatva, a megélt évek tapasztalataira hivatkozva a fiatalabb szülőket nyugtatni is próbálja. Idézem: És végezetül egy lábjegyzet. „*Soha nem fogod megtudni igazán, hogy milyen szülő voltál, hogy jól csináltad-e vagy rosszul. Soha. És ezért, no meg a gyerekekért életed végéig aggódni fogsz. De amikor a gyerekeidnek születnek gyerekei, és azt figyeled, hogy ők mit csinálnak – nos, akkor részben választ kapsz a kérdésekre.*”



A könyvbemutató közönsége

Az elhangzottak is bizonyítják, hogy a személyes példák meggyőző erejét, gyakran használja igehirdetéseiben. Mi unitáriusok ritkán használjuk egyházi beszédeinkre az igehirdetés kifejezést, de mivel a szerző a biblia szavát gyakran nevezi igének, így én most tudatosan használom. Tudatosan, mert Joco számára a Biblia szava teremtő valóság, mert nemcsak közvetíti, hanem meg is éli a bibliai szavakat és üzenetet, amit mindig a személyes tapasztalatból merített képekkel támaszt alá – a Biblia szavainak igazságát köti össze az élet egyszerű történéseivel.

Az én Kedvencem! Amikor a 90 Zsoltár 12 verséről elmélkedik... „*Taníts mindet úgy számlálni napjainkat, hogy bölcs szívhez jussunk...*”, akkor a következőt meséli el: „*Köszönet annak a velem nagyjából egvidős vén szivarnak, aki az idén február közepén Manila belyárosában egy kis park bejáratánál harmonikázott és arra a kérdéssemre, hogy hova tegyem a pénzt, azt válaszolta: neki van banánja, egy pár darab mangója meg egy kis üdítője, és különben sem pénzért csinálja az egészet, hanem a társaság kedvéért. Rongyos, szakadt trikóján ez állt: KENYEREM JAVÁT MEGETTEM, DE A CSÚCSON VAGYOK! Ezzel arra készítetted, hogy már én is alig várom a lassan rám köszöntő öregkort.*” Ezek után már csak azt mond-

hatom: ÉN IS! – „*Taníts mindet úgy számlálni napjainkat, hogy bölcs szívhez jussunk.*”

Ünnepi beszédei feltétlen hitet tükröznek az isteni gondviselésben és a jézusi tanítás igazságában. Az újévi bizakodások után a nagypéntek félelmei következnek. A lelkész-tanító megéli a virágvasárnapi diadalt, fáj neki a nagypénteki tragédia. A húsvét beszédeket áthatja a szenvedő Jézus magányossága, a tanítványok esendő-sége, „*akik a sok csodás esemény után egyszerűen NEM HITTEK AZ ÚR HALÁLÁBAN. Nem hitték, hogy Jézussal baj történhet, nem hitték, hogy meghalhat. Pilátus fogalmazza meg helyettük a felismerést ECCE HOMO...*”

„*De nem maradunk sötétségben, mert jön a bizakodás... És három napra rá megszólal a síri világ. Halkan. Majd egyre erősebben. Megszólal az Atya. Eltűnnek a keresztek. Nyitva felejtődik a sírkamra. Fehérbe öltözik a természet. És minden azt hirdeti: az Úr feltámadt. A várva várt csoda nem maradt el.*” A húsvéti csodát a pünkösdi Lélek megváltása teszi élővé és a lelkész hitet tesz a Lélek mindent megújító erejében és ugyanakkor hangsúlyozza, hogy az Élet, a Lélek általi szüntelen megújulás kell legyen, nem pihenés a készen kapott dolgok kényelmében, hanem szüntelen mozgás „*Ami mögöttem van, ezt elfelejtve, ami pedig előttem van, annak nekifeszülve futok egyenesen a cél felé.*” (Fil 3,14).



A könyvbemutató közönsége

A Lélek szárnyalásának megtapasztalását próbálta átadni a konfirmációra készülő ifjaknak is. Idézett konfirmációs beszédét, *Mint amikor a sas kirebbenti fészékét* címmel indítja és arra tanít, hogy az élethez sokszor fontosabb a képzelet, mint a tudás. Fontos, hogy szárnyalni tudjanak, képzelőerőt, kezdő lökést, áldást kell adnunk fiainknak és engedjük, hogy a maguk módján tapasztalják meg az isteni gondviselés és az isteni lélek megtartó és buzdító erejét az életükben, mert repülni sohasem késő. Ahogy ő tette 55. születésnapja alkalmából, amikor befizetett egy hőlégballon felszállásra, hogy több száz méter magasról messze láthasson.

A Társadalmi felelősségvállalás fontosságának is megjelenik az igehirdetéseiben – Vigyázni a világra! „*Mert az ember csak vendég az Isten által alkotott világban*”. Egy vendégnek pedig nem szabad illetlenül viselkednie, olyan módon, hogy például apróra tördeli a ven-

déglátó bútorát, amikor az nála vendégeskedik. Vagy megöli annak az állatait, vagy mindent eleszik a többi vendég elől. Mózes első könyvének 2. fejezete szerint, az embernek az a feladata, hogy „*művelje és megóvja a Kertet*”. Ezt a gondolatot hálaadási beszédeiben is kiemeli.

Szolgálatára sok szertartást végzett. Vasárnapról vasárnapra prédikált. Keresztelt, esketett, temetett – minden a lelkész munka része. Sokszor a lelkészi munka sikerességét, a templomba járók számával azonosítjuk. Neki azonban erről is más a véleménye... „*úgy gondolom, hogy nincs igazán nagy jelentősége annak a kérdésnek: Hányan voltatok a múlt vasárnap a templomban? Mert itt mindig azokkal lehetünk együtt, akikre itt gondolunk, akikért itt imádkozunk, és mindig kiegészül, mindig megtöbbszöröződik a száma a jelenlévőknek azokkal, akik fizikailag nem lehetnek mellettünk, de lelkileg örökké a mieink. Több százan és több ezen*”.

Az ünnepi igehirdetések között számukat tekintve és terjedelemben is a karácsonyi beszédek vannak többségben. Az az ünnep, amiről legtöbbször, életünk talán legszebb emlékeit őrizzük. És ez jól is van, mert hiába hangzik sokszor közhelynek, de a lelkész legfontosabb feladata a szeretet hirdetése és a szeretet megélésére való buzdítás, hiszen e nélkül „*zengő ércce vagy pengő cimbalommá*” válnánk. Ahogy a bevezetőben Elekes Botond főgondnok írta és akik eljöttünk azért jöttünk, mert talán mi is megerősíthetjük a következő sorokat. „*Amikor én megismertelek, már áradt belőled ez a derű. Akkor már nálad mindig és minden a szeretetről szólt. A homlokodra volt írva. Emberként is megszépített. Még az orgánumodat is kedvessé tette. A szeretet akkor is jelen volt, amikor másról beszélte, vagy egészen más foglalkoztatott. Hívó emberként azt gondolom, a lelkészi szolgálatnak ez a beteljesülése. És ez számodra megadatott. Boldog lehetsz és a családod is. Emiatt szeretnek téged annyian, Barátom!*”

A lelkészi hivatást a szeretet hirdetése mellett Kászoni József számára, saját tanúsága szerint az Úr félelmének megtapasztalását is jelentette... „*Olyan félelem ez, ami a saját korlátainkból kicsal, magasságba emel és mélységbe taszít le egyidőben. Ez a szentség...*” – írja. Ezzel a megtapasztalással próbál bennünket is figyelmeztetni „*jó lesz elgondolkodni azon, hogy ahogyan az orvos és a pap vagy a sámán az életét a szentségbe gyökerezette, úgy napjaink pénzértékű társadalmában, hogyan tudjuk mi szellemi és testi valónkat belegyökereztetni a szentségbe, valamibe, ami megtisztít, megszentel, és megtart minden körülmények között. Áldozzunk több időt magunkra és arra, ami örökérvényűvé teszi életünket. Értelmessé mindennapjainkat, hogy a vég közeledtével ne bánjunk meg semmit*”.

A kötetben Dávid Ferencről és unitárius egyházunkról is számos írás érkezik, a Nagy Ignác utcai gyülekezet megalakulásáról és templomépítéséről is találunk anyagot, sőt a gyülekezetépítéshez is találunk segítséget és útmutatót... El kell olvasni..

A könyvet lelkészi stációinak, lelkészi munkájának és gyülekezetei életének fontos pillanatait megőrző fotók díszítik.

A könyv a szerkesztő köszönetnyilvánításával zárul, én is megköszönöm a szerkesztőnek dr. Rokolya Gábornak önzetlen munkáját, a kiadónak a Magyarországi Unitárius Egyházkerületnek, Elekes Botond főgondnoknak és mindenkinek, aki ebben részt vett.

„Megvan az ideje a megőrzésnek, és megvan az ideje az eldobásnak.” (Pld. 3,6) Nyugdíj, költözés, pakolás... Mít viszek magammal? Mit őrzök? Az egyiptomi mitológia szerint mikor valaki elköltözik a földi életből az igazság csarnokába kerül, ahol a szívet egy mérlegre kell helyezni úgy, hogy a mérleg másik serpenyőjében egy tollpihe van. Ha a szív könnyebb, akkor továbbléphet. Zárszóként csak annyit, köszönöm kedves barátom, hogy könnyűvé tetted a szívem-lelkem a szavakba formált gondolataid elolvasása közben!

Zoltán Csaba: Kászoni József a szerző

Ezen a nyomdai kivitelezésében is szemet gyönyörködtető könyvön, amit most a kezemben tartok és aminek a bemutatójára gyűltünk most össze, az szerepel, hogy a szerző Kászoni József.

Ez csak részben igaz, mert ezt a könyvet a sors és még sokan mások írták. A könyv szerkesztésének és kiadásának történetéről még biztosan esik ma szó, de fontosnak tartom elmondani, hogy az ötlet, hogy lelkészünk közel negyedszázados budapesti és több mint 20 éves Nagy Ignác utcai szolgálatának emlékére készüljön egy emlékkönyv, Dr. Rokolya Gábor, egyházközségünk kiváló tagjától származik. És nem csak az ötlet származik tőle, hanem a szerkesztés, előkészítés és kiadás is jórészt az ő áldozatos és színvonalas munkájának eredménye. Külön köszönet illeti meg a kiadót, a Magyar Unitárius Egyház Magyarországi Egyházkerületét, különösen annak főgondnokát, Elekes Botondot, aki felkarolta a kezdeményezést és az anyagiak biztosításán túl személyesen is részt vállalt a szerkesztésben.

Gáborról el kell mondani, hogy az egyházközség tagjaként és közjegyzőként egyaránt sok segítséget nyújt gyülekezetünknek. Amit még fontos tudni, hogy ő egyike azoknak a nem unitáriusnak született egyházközségi tagunknak, akik felnőttként, tudatosan és meggyőződésből választotta hitét az unitárius vallást. Abban, hogy betért egyházközségünkbe, mint oly sokan mások az elmúlt 20 évben, Kászoni József lelkészsége idején, nagy szerepe volt a lelkész személyének, személyiségének. Ezért is tartozunk köszönettel korábbi lelkészünknek, akinek lelkészsége idején több tucatnyian csatlakoztak hozzánk más felekezetű vagy felekezeten kívüli testvéreink, akik aktív tagjai a gyülekezetnek és közülük többen már tagjai a presbitériumnak is.

Nem is annyira a könyvről szeretnék beszélni, amely terjedelmében nagyrészt Kászoni József, vagy ahogyan én hívom, Jocó prédikációinak gyűjteménye, kiegészítve néhány személyes hangú köszöntővel. Sokkal inkább arról a 20 évről szeretnék beszélni, ami alatt gondnokként, majd jegyzőként, pénztárnokként vagy egyszerű presbiterként volt szerencsém részt venni az egyházközség építésében. Jocó számára és számomra is ez a

20 év rendkívül termékeny időszak volt személyes életünkben és az egyházközségben is.

Jocó hívó szavára 2000 körül kapcsolódtam be aktívabban az egyházközség életébe, sok más unitárius testvéremmel. Elszántak, tettekre készek és bizakodóak voltunk. Számatalan tervünk, kezdeményezésünk volt, melyek többsége valóra vált a 2000-es évek elején.

Egyike ezeknek a kezdeményezéseknek a Budapesti Unitárius Hírlevél megjelenítése, ami immár XIX. évfolyamában jár, és amely nagyszerű krónikája az elmúlt 20 évnek önmagunk és az utókor számára.

A magyarkúti ingatlan újbóli birtokba vétele és élővé tétele is erre az időszakra esik.

Elindítottuk az Érték+Őrző Estek sorozatot, melynek keretében olyan nagyszerű írókkal, művészekkel, közéleti személyiségekkel találkozhattunk, mint Placid Atya, Jókai Anna, Melocco Miklós és Borókai Gábor.



Bucsi Annamária operaénekesnő, Mészáros Nóra zongoraművész

Ezekről a fontos eseményekről nem szól a könyv, de mindez megtalálható a templom felszentelésének 125 évfordulója tiszteletére megjelent könyvben.

Kászoni József maradandót alkotott az elmúlt 20 évben, melyre mindannyian szeretettel gondolunk vissza. Prédikált, keresztelt, konfirmáltatott, esketett és sajnos temetett is. Gyülekezetet épített. És közben alkotott, melyről több prédikációs könyv és jelentős angol nyelvű könyvek magyarra fordítása tanúskodik.

Természetesen Jocó és mi valamennyien sokat változtunk az elmúlt két évtizedben. Idősebbek, tapasztaltabbak lettünk, de nem öregebbek. Sok szép és kevésbé szép emléket őrzünk a 20 évből, de mindig szeretettel fogunk rájuk emlékezni.

A közösen átélt két évtizedben meggyőződésem szerint összességében a gyülekezet lelkiekben és anyagiakban is gyarapodott és minden bizonnyal ez a 20 év ennek az egyházközségnek egy elismerésre méltó időszaka volt, amire büszkék lehetünk. Ezt mi mondjuk, de az ítéletet az utókor mondja majd ki. Állunk elébe!

Köszönöm, köszönjük Jocó, hogy lelki és szellemi vezetőnk voltál és kívánom, kívánjuk, hogy nyugdíjas éveidet is boldogság, szeretet és jó egészség kísérje!

Budapesti Unitárius Egyházközség

• Január 13-án, vasárnap 10 órától vallásszabadság ünnepi istentiszteletünket a Kossuth Rádió egyenes adásban közvetítette. Prédikált **Csécs Márton** torockói lelkész.

• Január 27-én lelkészválasztó közgyűlést tartottunk.

• Február 16-án, szombaton volt a 2019-es év első kirándulása a budaörsi kopárokra.

• Február 23-án, szombaton délután farsangi mulatságot tartottunk, ahol farsangi fánkot sütöttünk, erdélyi néptáncokat tanultunk, illetve tombola sorsolásra is sor került.

• Március 12-én, kedden a Bartók Béla Unitárius Egyházközségből érkező hívekkel kiegészült **Budapesti Unitárius Kamarakórus** nagy sikerrel szerepelt a II. Ferencvárosi Szakrális Kórustalálkozón.

• Március 16-án, szombaton délután gyülekezeti termünkben megrendezésre került a már hagyományossá vált **Közös utakon – ifjúsági istentisztelet** az Országos Dávid Ferenc Ifjúsági Egylet ragjainak és a kolozsvári teológiai hallgatónak közreműködésével. Az alkalom utáni szeretetvendégségünkre is sokan maradtak, ismét megtelt gyülekezeti termünk.



A Közös utakon – ifjúsági istentisztelet résztvevői

• Március 17-én, vasárnapi istentiszteletünkön került sor az ODFIE 1848. március 15-re emlékező ünnepi műsor bemutatására. A szószéki szolgálatot **Magyari Zita** végezte.

• Március 23-án, szombaton ismét kirándulást szerveztünk a Remete szurdoktól a Zsíros hegyig. Sokan eljöttek erre a túrára, melyért ezúton is köszönetet mondunk Németh Ferenc állandó túravezetőnknek.

• Március 24-én vasárnap istentiszteletünk után könyvbemutatóra került sor. **Simó Márton** *Mi székelyek*

és román barátaink – kötetet az együttélésről, a transzilvánizmusról, múltról, jelenről és jövőről címmel.

• Március 31-én, vasárnap istentiszteletünk után ismét közgyűlést tartottunk.

• Április 14-én, virágvasárnap 10 órától húsvétváró családi napot tartottunk gyülekezeti termünkben: hímes tojást készítettünk, és kézműves foglalkozásokkal várták a családokat a szervezők. Sokan voltak ez alkalommal is, a szervezésért és lebonyolításért hálás köszönet **Bernáth Mártának** és **Bence Margit**.



Húsvétváró kézműves foglalkozás a gyülekezeti teremben

• Április 19-én, 18 órától nagypénteki áhítatot tartottunk gyülekezeti termünkben, ahol elhangzott Jézus szenvedéstörténete, az Unitárius Passió egyházközségünk szólistái és a **Budapesti Unitárius Kamarakórus** tolmácsolásában. Nagypénteki áhítatot tartott **dr. Czire Szabolcs**. A felemelő eseményről az MTVA felvételeket készített későbbi műsorához.

• Április 21-én, húsvétvasárnap 9 és 11 órától, illetve április 22-én, húsvéthétfőn 11 órától ünnepi istentiszteletet tartottunk, melyen az úrasztalát megterítettük és a Jézusra emlékeztető jegyeket a kenyeret és a bort elhelyeztük. Az istentiszteleten prédikált illetve úrvacsorai ágendát mondott **dr. Czire Szabolcs** és **Nagy Zsuzsanna**.

• Április 27-én, szombaton rendeztük meg következő túránkat, mely Nagykovácsiból a Nagy-Szénáson át Pilisszentivánig tartott.

• Május 5-én, vasárnap istentiszteletünkön köszöntöttük az édesanyákat: vasárnapi iskolás gyermekeink rövid műsorral készültek. Istentiszteletünk után szeretetvendégségre, kávézásra, teázásra került sor, melyet soron következő vasárnapjainkon is megrendezünk.

- Május 10-én, pénteken **dr. Czire Szabolcs** és **dr. Ferenczi Enikő** konfirmandusaink elutaztak Magyar-kútra, hogy egyházközségünk vendégházában egy tartalmas hétvégét töltsenek el és lélekben gazdagodva készüljenek a júniusi konfirmációra. Másnap, május 11-én, szombaton délelőttre már híveinket vártuk, hogy együtt előkészítsük és elkészítsük az ebédet, melyet szabadtéri istentiszteletünk után költöttünk el. Ebben az évben sokan eljöttek és a gyönyörű időben sokáig maradtak – néhányan egy kis kirándulásra is vállalkoztak a környéken.



Magyarkúti szabadtéri istentisztelet

- Május 20-án, hétfőn hosszú idő után ismét biblia-órara került sor gyülekezeti termünkben, melyen szép számmal vettek részt híveink.

- Június 1-én, szombaton túrát szerveztünk Esztergomba és környékére. A túra **Bernáth Márta** presbiterünk nyaralójához érkezett, aki uzsonnával várt bennünket. Este szalonnasütésre, jókedvű beszélgetésekre is sor került. Túránkat **Németh Ferenc** szervezi, vezeti, köszönet érte!

- Június 9-én, vasárnap 9 órakor és 11 órakor pünkösdi ünnepi istentiszteleteinken az úrasztalát megterítettük és rá a Jézus életére és halálára emlékeztető



Konfirmációi istentisztelet

- jegyeket, a kenyeret és a bort elhelyeztük. Szolgált **dr. Czire Szabolcs** és **dr. Ferenczi Enikő**.

- Június 10-én, hétfőn 11 órakor pünkösdi úrvacsorás ünnepi istentiszteletünkön és az azt követő emlékünnepen Budapest három egyházközsége együtt ünnepelte a 150 évvel ezelőtti első budapesti unitárius istentisztelet megtartását. Szolgálatvégzők voltak: **Kászoni-Kövendi József**, **dr. Szent-Iványi Ilona**, **Léta Sándor** és **dr. Czire Szabolcs**. Az emlékünnepen előadásokat hallgathattunk meg: **dr. Retkes Attila**: „Magán jellemű társaság...” – *Unitárius szörvány a kiegyezés utáni Pest-Budán* illetve **dr. Kertész Botond**: *A harmadik testvér? Evangélikusok és reformátusok az unitáriusokról* címmel. A rendezvény befejezéseként a **Budapesti Unitárius Kamarakórus** Hatalmas Isten címen szoltárfeldolgozásokat adott elő (**Gárdonyi Zolt** és **Mészáros Nóra** kompozícióit), majd szeretetvendégség zárta vasárnapi programjainkat.

- Június 12-én presbiteri ülést tartottunk.

- Június 16-án, vasárnap istentiszteletünkön a szószéki szolgálatot **dr. Czire Szabolcs** végezte. Istentisztelet után a 10, 20 illetve 30 évvel ezelőtti konfirmáltakat hívtuk és vártuk ezen évforduló megünneplésére gyülekezeti termünkbe.

- Június 17-én, hétfőn 17 órakor bibliaórára került sor volt gyülekezeti termünkben.

- Június 22-én 17 órakor kiállítás-megnyitó volt a gyülekezeti teremben, ahol **Hajdu József** templomunkról illetve **Kászoni József** kibúcsúzó istentiszteletén készült fotóit láthatjuk. A megnyitóval párhuzamosan **Kászoni József** prédikáció kötetének bemutatójára is sor kerül. Az eseményen fellépett **Bucsi Annamária** operanékes és **Mészáros Nóra** zongoraművész.

- Június 23-án, vasárnap 11 órakor konfirmációi ünnepi istentiszteletet tartunk, ahol idén 10 konfirmandus tett bizonyosságot hitéről, és vett első alkalommal úrvacsorát.

- Június 24-29. között került megrendezésre kerül immár hagyományos magyarkúti ifjúsági táborunk, melynek idén Magyarkúti Fogadó és Erdei Iskola ad otthont.

- Június 29-én évadzáró túrán vettünk részt Magyar-kúton és környékén.

Mészáros Nóra énekező



A konfirmálók **dr. Czire Szabolcs** lelkésszel és **Mészáros Nóra** énekezővel

Bartók Béla Unitárius Egyházközség

Ismét zeng az orgona

Hosszú hússzú évek óta húzódó probléma a Bartók Béla Egyházközségünkben az orgona hiánya. Az áhítat egyik közbenjárója és lélekemelője elhallgatott már 15 éve. Csak állt a helyén, némán, a lelket melengető régi társ.

Sok évvel ezelőtt akkori lelkészünk és püspökünk Rázmány Csaba gyűjtést kezdeményezett és vele együtt a sok társ kereste a kilábalást. Sajnos, a keret relatíva inkább csökkent mivel a régi felújításának illetve új beszerzésének ára feloldhatatlan problémát jelentett egyházközségünknek.

2018-ban egy új lehetőség jelentkezett Németországból való ott leszerelhető orgona megvásárlására. A gondolat kezelője és közvetítője Léta Sándor lelkészünk felvette a kapcsolatot a szakmunka elhivatott vállalkozójával aki ezután árajánlatot adott a mi régi orgonánk szétszerelésére és a külföldi orgona helyszínre szállítására és beüzemelésére.

A lehetőség felcsillant, ugyanakkor sok bizonytalanság övezte a megvalósíthatóságát. Joggal vetődött fel a leszerelhető orgona műszaki állapota, működőképessége, a szállítás bonyolultsága, a helyszíni le és az új felszerelésének technikai megvalósítása. De leginkább az a tény, hogy fedezetet kellett tudni biztosítani melynek elutalása után látszott lehetségesnek az ügymenet elindítása. A kockázatos és jelentős összegű beruházást az



Az orgona beépítése

EKKT elnökségének jóváhagyásával Elekes Botond főgondnok úr vállalta fel minden részletre történő kitekintés mellett. Ez a cselekedet jelenthette és jelenti azt, hogy ma a Hőgyes Endre utcában ismét az orgona meg-hitt hangja mellett folytatódhat az egyházközségi élet.

Azok a testvéreink, akik hosszú évek óta várták és remélték, hogy egyszer ez a rendkívüli helyzet bekövetkezhet maguk is kivették a részüket felajánlott közmunkájukkal.

Isten áldását kérve hálás köszönettel vagyunk mindannyian azokra akik ebben a nagy munkában részt vállaltak, ami által lelkünk egy kicsit szabadabbá és boldogabbá válhatott.

A Bartók Béla Egyházközség presbitériuma nevében:
Dr. Kiss Balázs

Pestszentlőrinci Unitárius Egyházközség

Mozgalmas ünnepi évet zártak az unitáriusok 2018-ban, amikor is a Magyar Unitárius Egyház fennállásának 450. évfordulóját ünnepelte Erdélyben és Magyarországon egyaránt.

A pestszentlőrinci gyülekezet is kivette részét az ünneplésekből. Testvérgyülekezeti kapcsolatot hozott létre a korondi testvérekkel, és az újjáépített torony szentelési szertartására is sor került.

Az egy évvel ezelőtti nagy vihar kár megtépázta a templomtornyot, az alapos felmérés után derült ki, hogy a toronysisak teljes átépítésre szorul. Hála az erdélyi és magyarországi hívek, az egyházkerületi elnökség, a kormány és a 18. kerületi Önkormányzat támogatásának, időben elkészültek a munkálatok és 2018 novemberében megtörtént a toronyszentelés **Balog Zoltán** lelkész, korábbi EMMI miniszter szolgálatával.

2018. adventi időszakban egy szép bensőséges, vacsorával egybekötött ünnepi estét tartott az egyház-

község, **dr. Szent-Iványi Ilona** gyülekezeti lelkész, **Szász Adrienne** lelkész és **Giba Ferenc** gondnok szervezésében, mely során megköszönték a presbiterek és az aktív hívek munkáját, akik sok önkéntes munkával, adománnyal járultak hozzá a gyülekezeti élet és az ünnepek szervezéséhez.

2019. január 13-án ünnepi istentiszteletet tartottak Pestszentlőrincen az 1568-as tordai országgyűlési határozat emlékére a lőrinci templomban, az ünnepség után szeretetvendégség volt. Ez a nap az unitárius egyházban a Vallásszabadság ünnepe, a konfirmandusok szavaltokkal tették magasztosabbá az ünnepet.

A gyülekezetben folyamatosan tart **Szent-Iványi Ilona** lelkész felkészítő hittanórát a konfirmandusoknak. Ebben az esztendőben 4 áttérni szándékozó hívünk is van, akiknek felnőtt hittanórát tart a lelkész. Minden hónapban van felnőtt Biblia-óra, melyen a Szentírás tanulmányozásáról a gyülekezeti lelkész mellett



Konfirmálók és lelkészek



A felújított tetőszerkezet

Gromon András és **dr. Marossy Attila** keresztény teológusok is tartottak előadást.

Ebben az évben a kolozsvári püspök úr **Nagy Zsuzsa** 5. éves teológiai hallgatót nevezte ki gyakorló teológusnak **Szent-Iványi Ilona** lelkész mellé. Így a gyakornok foglalkozik az ifjúsággal, segít az iskolai hittanórák megtartásában és vasárnapi szolgálatokat is végez.

A téli gyakori szélvihar megtépázta a templom körüli kerítés még fel nem újított részét. Ezt igyekeznek a hívek megtámasztani, megerősíteni. De a szakértői vélemény alapján elengedhetetlen lesz a roskadozó kerítés szakasz teljes felújítása, amelyre reményeink szerint ősszel kerül sor.

2018-ban sikeresen felújította a templomtornyot az egyházközség. A szakszerű állapotfelmérést és műszaki ellenőri feladatokat **Szász János** mérnök testvérünk végezte. Időközben kiderült, hogy a teljes templomtető cseréjére szorul az elkorhadt gerendák, a megsüllyedt mennyezet, és a beázások miatt.

A tető felújítás május elején kezdődött meg, a templom külső felállványozásával. Sor került a teljes tetőzet cseréjére, a villámvédelmi rendszer kiépítésére, valamint a bejárati porticus felújítására. A kivitelezők szakszerű munkájának és **Szász János** mérnök testvérünk odaadó, áldozatos munkájának köszönhetően a munkálatok július 10-én befejeződtek és átadásra kerültek.

A lelkész és a gondnok vezetésével Húsvét előtt tavaszi nagytakarítást szerveztek a kertben és a templomban. Öröm volt látni, hogy milyen sokan jöttek segíteni, önkéntes munkával a gyülekezetben. A nagy templom kertet rendbe tették, összegereblyézték, a gyülekezeti teremben és a karzaton pedig nagy lomtalanítás és rendrakás volt.

Botár Simon és **Botár Levente** híveink a konyhába két nagy tároló szekrényt készítettek. Az anyag árát kifizette az egyházközség, de a készítést, szállítást és beszerelést adományként végezték. Aranykönyvi köszönet jár érte.

Pünkösöd ünnepén szépen megtelt a templom, ahol Úrvacsoraosztással egybekötött ünnepi istentisztelet volt. A kolozsvári püspök úr **Nagy Zsuzsa** 5. éves kolozsvári teológiai hallgatót nevezte ki ünnepi legátusnak a gyülekezetbe.

Pünkösöd hétfőn a három budapesti egyházközség közös ünnepi istentiszteletet tartott, abból az alkalomból, hogy a fővárosban - a Reformáció kora után - 150 évvel ezelőtt volt az első nyilvános unitárius istentisztelet. A szószéki szolgálatot **Kászoni József** helynökkel együtt **Szent-Iványi Ilona** lőrinci lelkész végezte. Az istentisztelet után megemlékezésre került sor két előadással, majd rövid kórus koncert következett és szeretetvendégség. Lőrincről is, a gondnok mellett többen vettek részt a közös budapesti ünnepségen.

A konfirmációra június 16-án került sor, melynek során hét fiatal tett bizonyosságot hitéről, a zsúfolásig megtelt templomban. A szószéki szolgálatot **Kászoni József** helynök végezte, akit születésnapja alkalmából is köszöntöttek a hívek. A felkészítő gyülekezeti lelkész kérdezte ki a jelölteket, majd **Szász Adrienn** lelkész úrvacsorai ágendája után először vették magukhoz a Jézusra emlékeztető szent jegyeket. A fiatalok úrvacsora vétele után a szülők, keresztszülők, rokonok is kiálltak, hogy ők is részesedjenek a szent vendégségből.

A konfirmandus fiatalok családjai szép adománnyal járultak hozzá a kerítés felújításához.

A nyári időszakban sem áll le az élet, minden vasárnap van istentisztelet, a gyülekezeti lelkész 3 esketési szertartást végez és több keresztes is be van jelentve.

Szent-Iványi Ilona lelkész júniusban részt vett és munkacsoportjának keretében tartott egy előadást, svédországi Lund városában tartott nemzetközi vallásközi konferencián.

A gyülekezet tervei között szerepel, hogy az ősszel hálaadó istentisztelet keretében avatják fel a megújult templom tetőt, majd Korondra látogatnak, viszonzva a testvér gyülekezet 2018-as látogatását, ahol családok között barátságok is köttetnek.

Szent-Iványi Ilona



Hódmezővásárhelyi Unitárius Egyházközség

Minden változás rejteget magában jót és rosszat egyaránt. Kíváncsiságot és ridegséget, lendületet és közönyt. 2018. júniusa ezt a fajta változást hozta a Hódmezővásárhelyi és Szegedi Unitárius Egyházközségek életében, melyről ez úton szeretnénk beszámolni az Unitárius Élet olvasóinak. Kiss Mihály lelkész nyugdíjba vonulása után, Szabó Csengelét választotta meg a gyülekezet lelkészének. Az ismerkedés lassan elindult, bár reményeink szerint még koránt sem ért véget, folyamatában van. Az unitárius emberben az újítás, valahogy egy belső kényszer, így az elképzeléseket igyekszünk megvalósítani. Ez a munka pedig semmiképp sem jelent terhet, inkább kiteljesedést.

2018. szeptemberében, az Országos Dávid Ferenc Ifjúsági Egylet egy lelkes csapatával, és gyülekezeti tagjaink részvételével, lebontásra került az udvar közepén álló kis ház. Ez a szükséges bontás volt az első lépés, az egyházközség udvara egyfajta tisztulásnak indult, nyitottabb és világosabb lett a tér. Ezzel a kétnapos munkával indult el az Egyházközségi élet, az egy évnyi kilátástalan várakozás és nagy változás után.

Novemberben részt vettünk a Duna-Tisza közti Unitárius Szórványegyházközség tagjaival, gyülekezetünk egy 21 személyes kisbusszal látogatott el, Déva

várába, és vett részt a 21. Dávid Ferenc Emlékszárndoklaton.

A karácsonyi ünnepkörben egyházközségünk fiataljai, hegedű, citera, furulya, zongora, dob szóval csaló-gatta szívünkbe vissza azokat a gyermekkori emlékeket, melyeket a karácsonyfa mellett ülve mindannyian megérettük a *Mennyből az angyalt* énekelve. Igyekez-tünk új hagyományt teremteni.

Az új esztendő új terveket hozott elénk, és minden egyes héttel sikerült több emberrel találkozni, újabb lehetőséget megragadni. Szegeden, január 1-től át tet-tük az istentiszteleti helyszíneket az Evangélikus Egy-házközség templomába (Tisza Lajos körút 16.). Így vál-tozott az istentiszteletek rendje Szegeden és Hódmezővásárhelyen egyaránt. Minden hónap első és harmadik vasárnapján tartunk istentiszteletet mindkét városban. Hatalmas öröm látni, hogy életképes egy-házközségekben akarunk élni. Az, hogy napról napra jobban akarjuk a létezést, a megmaradást, az együvé tartozást. Hihetetlenül sok munka áll még előttünk, bízunk abban, hogy a közösség megmaradásának ereje mindannyiunkat ösztönözni fog majd a munkára, az építésre és a szépítésre.

Szabó Csengele



A régi épület elbontása



A közmunkázó csapat - csoportkép a „megtisztult térben”

Kocsordi Unitárius Egyházközség

Nagy reményekkel indult a 2019. esztendő Kocsordon. Sikeresen haladnak nagyszabású pályázatunk munkálatai. Az unitárius missziós célú bemutató emlékpark és közösségi ház tervei, kivitelezési előkészítése megkezdődött. Köszönet érte egyházkerület elöljáróinak és a szakembereknek, akik a pályázati illetve a technikai lebonyolítását végzik.

Az egyházközségben több tevékenységre került sor, a teljesség igénye nélkül néhányat megemlítünk!

Megünnepeztük vallásos és nemzeti ünnepeinket, lelkileg feltöltődve és megerősödve nézhetünk a mindennapok terhei hordozásának.

Az ökumenikus imahét immár hagyományos alkalmai és eseményei fontos szerepet töltenek be mind a kocsordi unitárius közösség mind a település lakóinak életében. Ilyenkor nagyobb a hitelesítő istentiszteletek látogatottsága, mindannyiunk öröme. Szolgálatot végzett Szalay Kont református esperes, Szalayné Gacsályi

Dóra lelkészasszony, **Szakács Tibor** baptista gondnok, valamint jómagam.

Lórincki Ilona egyháztagnak, hímzőművész, Nagykárolyból érkezett Kocsordra, hogy munkáit bemutassa és az érdeklődőkkel megbeszéljék a varrottasok és a hímzés művészetét. Minden hímzett motívum életünk mintázatát jeleníti meg. Előadását nagy érdeklődés kísérte, folytatása következik. Az eseményt szeretetvendégség zárta. A lelkész egy egyedi hímzett stólat kapott ajándékba, amely a kocsordi templom népi mintázatát vette alapul.

Látogatást tettünk Kénosban, testvérgyülekezetünk-nél hitelesítő imahét alkalmából. Ez úton is köszönjük a híveknek és **Andorkó Attila** tiszteletes úrnak és kedves családjának a meghívást és a szíves fogadtatást. Az út során meglátogattuk a vallásszabadság házát is meglátogattuk Kolozsváron. Egyházközségünket alulírott lelkész, **Jakab Gyula** gondnok, **dr. Bartha Károly** jegyző és **Csiszárné Jakab Elvira** templomgondozó képviselte.

A vásárosnaményi szórvány néhány tárgyát áthelyeztük Kocsordra, mivel az önkormányzat által biztosított eddigi istentiszteleti helyről, az Eötvös kúriáról ki kellett költözni felújítási munkálatok miatt. **Felhős Szabolcs** hozta át az úrasztalát, a képeket és még néhány képes montázsát az eddigi életéből a szórványnak.



A kocsordi Közösségi Ház látványterve 1.



Felhős Szabolcs a vásárosnaményi szórvány emléktárgyaival

Június 28-án súlyos viharkár érte templomunkat, Kocsord község épületeinek nagy százalékát letarolta a nagyidő. Híveink segítőkészségét egymás iránt és az egyházközség iránt is csak megköszönni lehet, hálával szívünkben. Most azon dolgozunk, hogy a helyreállítási munkálatokat elvégezzük Isten áldásával.

Bartha Mária Zsuzsánna



A kocsordi Közösségi Ház látványterve 2.

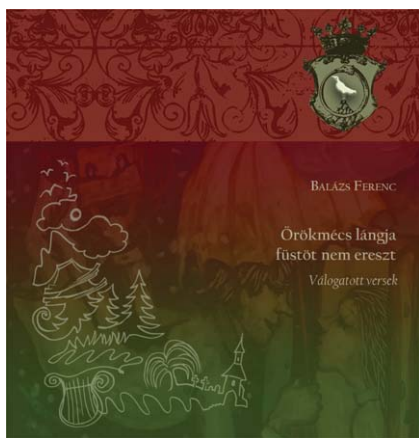
Levél Neked

Figyeltelek, ahogy ma reggel felkeltél, és reméltem, hogy beszélni fogsz hozzám, még ha csak egy pillanatra is, de megkérdeznéd a véleményemet, vagy megköszönnéd azt jó, ami tegnap történt veled. De észrevettem nagyon elfoglalt voltál. Egyszer egy ideig várnod kellett, 15 percig tétlenül üldögéltél. Aztán láttam, beszélni akarsz velem, de te e helyett telefonhoz rohantál, és felhívtad egy barátod, hogy megtárgyaljátok a legújabb pletykákat. Egész nap türelmesen néztelek. Vésősoron azt hittem, több dolgod volt annál mintsem, hogy szakítani tudnál, volna rám egy kis időt. Észrevettem, hogy ebéd előtt körülnéztél. Talán kínosnak érezted, hogy hozzám szólj, ezért nem hajtottad meg fejed. Mikor három vagy négy asztallal odébb néztél, láttad, amint néhány barátod röviden beszél hozzám, mielőtt enni kezdet. Te nem tetted. Rendben. De még van idő, és

remélem, hogy egyszer majd fogsz velem beszélni. Hazamentél. Úgy tűnt, sok dolgod van. Miután néhányat elvégeztél, bekapcsoltad a tévét. Te csak ülsz, és gondolatok nélkül nézed a műsort. Ismét türelmesen vártam, míg tévészés közben megvacsoráltál, de most sem szoltál hozzám. Lefekvéskor, túl fáradtnak látszottál. Jó éjt kívántál a családodnak, majd bezuhantál az ágyba és pillanatok alatt el is elaludtál. Ez érthető, mert talán fel sem tudod fogni, hogy én mindig ott vagyok melletted. Türelmesebb vagyok, mint gondolnád. Meg akarlak tanítani arra is, hogy légy türelmes másokkal. Nagyon szeretlek téged, és minden nap várok egy fejbólintásra, egy imára vagy a szíved hátalattal részére. Nagyon nehéz egyoldalúan beszélni. Nos, te ismét felkelsz és én újra várnok, fogok rád a szeretetemmel. Remélem, ma szánsz rám egy kevés időt. Legyen szép napod!

Barátod, Isten

Aki nem költötte el ifjúságát



„Hiszem, hogyha az én kicsi céloimat az én rövid életemben megvalósítom, valamit tettem, aminek magában is értéke van, s aminek értelmét a halál nem tudja elvenni.”
(Balázs Ferenc: Bejárom a kerek világot)

Unitárius lelkésznek, világcsavargónak, lapszerkesztőnek, társadalmi reformernek, népművelőnek, írónak és költőnek lenni – hogyan fér bele ennyi feladat harmincöt évbe? Balázs Ferenc ránk hagyta ezt a titkot. Az utána maradt nyomokat vizsgálva egy fiatalember eleven alakját látjuk, szinte magunk közül valónak érezzük őt, hiába, hogy több mint nyolcvan évvel ezelőtt indult utolsó vándorútjára. Ránk maradt gondolatai, versei talán segítenek abban, hogy tovább rakosgassuk a mozaikképet, s válaszokat találjunk arra: ki mindenki volt Balázs Ferenc?

Korán jött, korán ment.

S mint aki tudja, hogy kevés időt tölthet a számára rendelt földön, majdhogynem kapkodott: írt, utazott, szeretett, gondolkodott, sőt megpróbálta megújítani a társadalmat, legalábbis annak egy szeletét. Meg kellett harcolnia a közeggel, vallási és politikai tekintetben is, de magánjellelű aggodalmakból szintén kijutott neki: amerikai felesége nehézkes beilleszkedése, valamint vissza-visszatérő tüdőbaja okán.

Láthatóan nem költőként szeretett volna fennmaradni: életművét elsősorban tettei, a közösségért való ténykedése jelentették számára. Ezek mellett, mint művészi széljegyzetek, kapnak helyet a kis lírai kitérők – jól látszik, hogy leginkább a túlfűtöttség vagy a betegség

„kedvez” nála az írásnak. Egyik kései versében meg is fogalmazza: a versek csak „teherhordani jők”, egyúttal utalva a gyakran elégikus hangnemre is: „Ha céljaim vannak: tenni szoktam. / Egy falu hangszerén zengett a húr. / Ha gondolataim, könyvet írok. / Ha vágyaim, hát élek boldogul. / Csak a bánatomból nem kér senki. / Verseknék adom, mint szolgának az úr.” Amikor munka van, tenni lehet, ott van az emberek között, templomot restaurál, közösségi tereket épít, aratógépet vásárol, szervez vagy tanít. Kortársai visszaemlékezéseiből az derül ki, hogy „tudomást nem venni róla nem lehetett”, s vállalásai, munkássága, írásai miatt tisztelték még azok is, akik nem mertek hinni elképzeléseiben.

Pedig gyaníthatóan fontos lett volna számára az irodalom: huszonegy éves kolozsvári diákként talán leglelkesebb kezdeményezője volt a Tizenegyek antológiájának Kacsó Sándor, Kemény János és Tamási Áron mellett. S valahogy soha nem tudta abbahagyni az írást, a szöveggel való foglalatosságát: ha nem verseket írt, akkor szociográfiai írások vagy éppen mesék születtek, gyakran idegen nyelven, lapot szerkesztett, előadásokat tartott.

...A versekben mondja az életét, az éppen történet, naplóz. Rögzíti az aggályait, félelmeit, reményeket. Néha jövendöl, és keserű-szomorú jóslatai gyakran valósággá is válnak. Jelen versválogatás igyekszik kísérelni az életutat, a szerzővel tartani történeteinek mesélésében, meg-megállni egy-egy reflexió erejéig. Rácsodálkozni a nyiladozó szerelemre, majd féltetni azt, végigcsavarogni a világot, megállni egy-egy természeti képződmény előtt, hinni abban, hogy megváltható vagy legalább megváltoztatható a világ, megtöreteni a betegségtől, majd számot vetni egy rövid élet tanulságaival.

Balázs Ferenc jelentésem nyomokat hagyott, s nemcsak egy szűk térben: előttünk járt Amerikában, Indiában, Kínában, Japánban. És előttünk járt Kolozsváron, Debrecenben, illetve Mészkon; majdnem száz évvel ezelőttről tudósít földrajzi helyekről, történelmi emlékekről, szépről, harcról, aggályokról és szerelemről.

Nekünk különleges feladvány megfejteni, mi változott, de ami leghamarabb szembetűnik, az mégis a változatlan. Amire személyesként ismerünk rá, amihez ma is bizalommal tudunk kapcsolódni.

Farkas Wellmann Éva



A Magyar Unitárius Egyház Magyarországi Egyházkerületének kiadványa. Megjelenik kéthavonta.

Alapítási év: 1947. HUISSN 01331271. Szerkesztőbizottság: Kriza János főszerkesztő.

Szerkesztők: Bartha Mária Zsuzsánna, Retkes Attila, Szász Adrienne, Farkas Wellmann Éva.

Lapterv, tördelés: Kriza János. Szerkesztőség címe: 1055 Budapest, Nagy Ignác u. 2-4.

Telefon/fax: 311-2801; unitariusélet@gmail.com; Index: 25 842.

Terjesztő, felelős kiadó: Magyar Unitárius Egyház Magyarországi Egyházkerülete. Előfizetés: mue@unitarius.hu; Éves előfizetés ára: 3.600 Ft.

A lapszámok interneten elérhetők a tudastar.unitarius.hu oldalon. Adományokat szívesen fogadunk. Bankszámlaszám: 11713005-20011631.

Nyomda: ROSVIG Reklámügynökség, 3529 Miskolc, Szilágyi Dezső u. 28.

Kéziratokat nem őrzünk meg és nem küldünk vissza. A lapban közölt írások nem tükrözik feltétlenül a szerkesztőség álláspontját.